

CAPUT DECIMUM SEXTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Prædixit Christus imminentes Apostolis persecutiones, ac contra eas promittit eis Spiritum Sanctum, qui arguet mundum de peccato, de justitia et de judicio, ut Christum clarificet. *Secundo*, vers. 16: Modicum, inquit, et non videbitis me; et iterum modicum, et videbitis me, *Undeque explicat*. *Tertio*, vers. 23: Si quid, inquit, petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis; ac tandem: In mundo, ait, pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum.

1. Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. 2. Absque synagogis facient vos; sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. 3. Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me. 4. Sed hæc locutus sum vobis, ut cum venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis. 5. Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram. Et nunc vado ad eum qui misit me; et nemo ex vobis interrogat me: Quo vadis? 6. Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. 7. Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis ut ego vadam; si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos. 8. Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, et de justitia, et de judicio. 9. De peccato quidem, quia non crediderunt in me: 10. de justitia vero, quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me: 11. de judicio autem, quia princeps hujus mundi jam judicatus est. 12. Adhuc multa habeo vobis dicere; sed non potestis portare modo. 13. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem: non enim loquetur a semetipso; sed quæcumque audiet, loquetur, et quæ ventura sunt annuntiabit vobis. 14. Ille me clarificabit; quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis. 15. Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis. 16. Modicum, et jam non videbitis me; et iterum modicum, et videbitis me, quia vado ad Patrem. 17. Dixerunt ergo ex discipulis ejus ad invicem: Quid est hoc, quod dicit nobis: Modicum, et non videbitis me; et iterum modicum, et videbitis me, et quia vado ad Patrem? 18. Dicebant ergo: Quid est hoc, quod dicit: Modicum? nescimus quid loquitur. 19. Cognovit autem Jesus, quia volebant eum interrogare, et dixit eis: De hoc quæritis inter vos, quia dixi: Modicum, et non videbitis me; et iterum modicum, et videbitis me. 20. Amen, amen dico vobis: quia plorabitis, et flebitis vos, mundus autem gaudet: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. 21. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus: cum autem pepererit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. 22. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo collet a vobis. 23. Et in illo die me non rogabitis quidquam. Amen, amen dico vobis: si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. 24. Usque modo non petistis quidquam in nomine meo: Petite, et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum. 25. Hæc in proverbii locutus sum vobis. Venit hora cum jam non in proverbii loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis. 26. In illo die in nomine meo petetis; et non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis: 27. ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, et credidistis, quia ego a Deo exivi. 28. Exivi a Patre, et veni in mundum: iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem. 29. Dicunt ei discipuli ejus: Ecce nunc palam loqueris, et proverbium nullum dicis. 30. Nunc scimus, quia scis omnia, et non opus est

sibi ut quis te interroget: in hoc credimus quia a Deo existi. 31. Respondit eis Jesus: Mode creditis? 32. Ecce venit hora, et jam venit, ut dispergami unusquisque in propria, et me solum relinquatis: et non sum solus, quia Pater mecum est. 33. Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis; sed confidite, ego vici mundum.

1. HÆC LOCUTUS SUM VOBIS, UT NON SCANDALIZEMINI. — Syrus, ut non offendamini. Primo, nonnulli censent hoc pertinere ad id quod Christus dixit *Matth. XXVI, 31*: « Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte, » quod paulo ante hæc verba dixit Christus, ut sensus sit, *q. d.* Prædixi et præmonui vos hæc nocte scandalum in me passuros, cumque videritis me capi, fugituros; idque feci hoc fine, ut minus foret hoc vestrum scandalum minorque turbatio, dum cogitabitis hoc a me fuisse prædictum, ideoque mox a fuga colligelis animos et ad me redibitis. *Secundo*, S. Cyrillus, lib. X, cap. 34, Maldonatus et alii referunt ad odia et persecutiones, quæ Apostolis imminere paulo ante prædixit Christus, ut se contra illa præmuniant; mala enim quæ ex improvviso ingruunt, valde percellunt etiam viros fortes, quia inopinata: prævisa vero et provisa tela minus feriunt. « Hæc » ergo, inquit Christus, de mundi in vos odio et persecutione locutus prædixi vobis, « ut non scandalizemini, » ne scilicet his offensi et fracti deficiatis a mea fide et a mentis constantia.

Tertio, Beda, Euthymius et alii referunt ad Spiritum Sanctum de quo proxime sermo præcessit, *q. d.* Hæc de Spiritu Sancto in vos venturo prædixi, ut, cum videritis vos persecutionibus agitari, non scandalizemini, sed his genere resistatis, cogitantes Spiritum Sanctum vobis opem allaturum. Huc fere accedit S. Augustinus, *tract. 93*: « Merito, inquit, promisso Spiritu Sancto, quo in eis operante fierent testes ejus, subjunct: Hæc locutus sum vobis. Cum enim charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, fit pax multa diligentibus legem Dei, ut non sit scandalum. »

Quarto, optime Toletus, Ribera et alii, secundam et tertiam expositionem jungentes, sic explicant: « Hæc locutus sum vobis, » scilicet quæ dixi de persecutione et odio mundi in vos, et etiam de adventu Spiritus Sancti vos confirmaturi: « Ut non scandalizemini, » id est ne offendantur in via eterne vite, qua ibatis, et recedatis a me, quasi ego eam non præverim, aut vos admonere noluerim, aut quasi intolerabilia sint quæ patimini et præter opinionem acciderint. Scandalum ergo, id est offendiculum Apostolorum removet Christus, tum quia præmonet insans periculum, tum quia contra illud Spiritus Sancti promittit auxilium. Hunc esse sensum patet ex sequentibus, præsertim in Syro et Arabico, qui addunt conjunctionem causalem *enim*, per

quam sequentia huic versui neclunt, quasi causam effectui, *q. d.* persecutiones fore causam scandali.

2. ABSQUE SYNAGOGIS FACIENT VOS. — Syrus et Arabicus, *ejicient enim vos de synagoga suis*; Græce, ἀποσυναγωγῆς ποιήσουσιν ὑμᾶς, id est alienos a synagoga, et ut verbotenus dicam, *extrasyagogos facient vos*, hoc est, expellent vos e suis cælibus, et quasi excommunicabunt vos. Ita Vatablus. Synagoga græce proprie idem est quod latine congregatio, cætus, collectio. Hinc cætus populi fidelis sive judæorum vocabatur Synagoga, ubi nunc cætus Christianorum vocatur Ecclesia. Hinc rursus locus, sive oratorium, ad quod conveniebant Judæi orationis et legis audiendæ causa, vocabatur Synagoga. Quia enim Deus jussur ut unicum duntaxat in Judæa esset templum, in quo sibi sacrificia offerrentur, quod nec omnes Judæos capere, nec ab omnibus qualibet hebdomada adiri poterat; hæc de causa in qualibet urbe Judæi exstruxerunt synagogam unam vel plures (unde Hierosolymis tempore occidii per Titum fuere 480 synagoge) ad quam incolæ qualibet sabbato conveniebant, non sacrificii, sed orationis causa, utque legem a Scribis explicari audirent. Quare videtur synagoge cepisse tempore Judicium, paulo post ingressum Hebræorum in terram Chanaan. Hinc extra synagogam ejici, erat idem quod excommunicari, uti de cæco nato dixi cap. ix. Sed Christus hic Apostolis a Judæis excommunicandis promittit Ecclesiam, imo principatum Ecclesiæ suæ. Ita S. Augustinus.

SED VENIT HORA (INSTAT TEMPUS), UT OMNIS QUI INTERFICIT VOS, ARBITRETUR OBSEQUIUM SE PRÆSTARE DEO. — *q. d.* Non tantum et Synagoge vos ejicient, sed et occident et occidendo putabunt se sacrificium offerre Deo. Unde Syrus omittens *et sed*, vertit, *venietque hora, cum quisquis interficit vos, putabit oblationem se offerre Deo*. Maldonatus vero *et sed* accipit pro *quia*. Septuaginta enim Hebræum *וְהוּא*, id est *quia*, sæpe vertunt *ὡς*, id est *sed*. Melius dicas *sed* poni pro *sed et*, imo, uti ponitur II *Corinth. cap. vii*, vers. 11, cum ait: « Quantam in vobis operatur sollicitudinem, sed (id est *sed et*) defensionem, sed indignationem, » etc.

OBSEQUIUM. — ἑταρα λατρίαν, id est *sacrificium*, ut vertit Arabicus, sive *oblationem*, ut Syrus. Latræ enim significat servitutem et cultum soli Deo debitum, qualis est adoratio et sacrificium, *q. d.* Judæi et Gentiles vos quasi victimas pro

peccato mactabunt et immolabunt Deo. Censebunt enim vos esse homines impios, scelestos, religionis vitæ eversores, Dei inimicos, ideoque mundi catharmata et piacula, ut ait Paulus, I *Corinth.* IV, 13. Quare putabunt se vos occidendo facere sacrificium Deo gratissimum. Porro S. Augustinus, *tract.* 93, censet hoc dici a Christo ad consolationem Apostolorum, *q. d.* Eliciet vos Judei; sed ego vos colligam, et tantam multitudinem ad me convertetis, ut Judei metentes ne templum suum et lex deseratur, interficenti sint vos, maximum hac cæde honorem se Deo habere existimantes, quod ejus templum legemque defendant.

Hoc Christi oraculum Martyres Lugdunenses ab Marco Antonio Vero Imper. in se impletum fatentur, in *Epist. encyclicæ*, quam refert Eusebius, lib. V, cap. 1; cum enim servi eorum minis Gentilium adacti, testati fuissent eorum Thyestæas cenæ et Gædipia incesta, quod scilicet vorarent humanas carnes et promiscuos haberent concubitus, omnes simul adversus Christianos fremere et insatiabili odio furem cœperunt. «Tunc vidimus, inquit, compleri illud Christi: Veniet tempus, in quo qui occiderit vos, putet se obsequium offerre Deo.»

Nota: Loquitur hic Christus de persecutione non tantum Judæorum, sed et Gentium, ac præsertim Principum et imperatorum Romanorum qui a Nerone usque ad Constantinum per 300 annos acerrime persecuti sunt Apostolos omnesque Christianos, ut Romæ duntaxat affecerint martyrio plusquam ducenta millia Christianorum. Causa erat *prima*, quod demon et idolorum sacerdotes persuadebant principibus per Christianismum everti eorum imperium, quasi populus ab eorum fide et obedientia avocaretur ad fidem et obedientiam Christi, ideoque terram et terrenos principes negligeret, eo quod ambiret celum et caelestia.

Secunda. *Secunda*, quod ipsi suam religionem avitam et antiquam, puta cultum suorum deorum (verius demonum) putabant esse basim sui imperii: hanc autem destrui videbant per Apostolos et Christianos.

Tertia, quod Apostoli novam et mundo portentosam religionem inducerent et docerent hominem crucifixum, puta Christum, esse colendum et adorandum.

Quarta, quia videbant per Apostolos, suos mores impios, puta luxurias, ebrietates, odia, rixas, superbiam, invidiam, corrigi et castigari.

Quinta, quia demon et idolorum sacerdotes eis persuadebant Christianam religionem esse causam omnium malorum et cladum publicarum, v. g. famis, belli, pestis, inundationum, ut patet ex Tertulliano, Athenagora, Justino et aliis in *Apolog. pro Christianis*.

Vers. 3. 3. ET HEC FACIENT VOBIS, QUIA NON ROVERUNT PATREM, NEQUE ME. — Dat causam persecutionum,

ut per eam persecutores non excuset, sed potius accuset et Apostolos consoletur, *q. d.* Causa erit vos Judæi et Gentes persequantur, est, quia nesciunt, imo scire nolunt, me esse Filium Dei Patris; quod tamen ego tot miraculis et rationibus eis probavi, et vos probabit: quare hæc ignorantia peccatorum eorum non minuit, sed potius aggravat, quia est crassa imo affectata: vobis vero in persecutionibus solatium erit, quod me et Patrem cognoscatis, colatis et ametis, et pro utroque que patiamini; si enim gloriosus est pro patre et republica, multo gloriosius est pro Deo mortem oppetere. Ita S. Augustinus. Addit Chrysostomus hæc dici a Christo, ut Apostoli persecutiones Judæorum et Gentium contemnant: Sicut, inquit, princeps vel legatus principis, si relicto tergo comitatu solus urbem ingrediatur, ideoque non cognoscatur ac indigne tractetur, et a nonnullis quasi peregrinus irrideatur, parvi hæc omnia facit; quia paulo post, adventante suo comitatu, faciet se cognosci et irrisores suos pudelicet.

4. SED HEC LOCUTUS SUM VOBIS: UT, CUM VENERIT HORA, VOS REMINISCAMINI (recordemini), quia (quod) EGO DIXI VOBIS. — *Præced.* est adversarius, sed cuius adversi? *Primo*, Cyrillus, lib. X, cap. xiii, adversum ita supplet, *q. d.*: «Non hæc ea de causa dixi, ut vigor vestre mentis enervetur, et antequam pericula veniant, formidatis; sed ut recordati hæc vobis a me prædicta fuisset, magis admiremini, et in ipso tempore periculum, certior ab eventu rerum stabiliorque in me fides efficiatur.»

Secundo, Rupertus nil supplants pressius sic explicat: «Hæc, inquit, facient vobis, sed vos consolamini. Nam ideo nunc ea prædico vobis, ut, cum venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis; et reminiscantur illud quoque non obliviscamini quod pollicitus sum, quia in omnibus pressuris nec capillus de capite vestro peribit, et inimicis occidentibus corpora, in patientia vestra possidebitis animas vestras.» Prior pars huic loco convenit, posterior non; Christus enim eos reminisci jubet eorum, non que olim, sed que paulo ante dixerat.

Tertio, Toletus sic necit, *q. d.* Illi vos occident, quia non noverunt Patrem, neque me; sed ego prædico que futura sunt alia de causa, scilicet ut reminiscamini, quando illa hora venerit, me omnia ista vobis prædixisse.

Quarto et genuine, Ribera et Maldonatus, *q. d.* ista quidem patiemini, sed ego adversus illa anfidotum vobis porrigo, quod meminertis me, ut qui Lees sim, ista minime latuisse, et potuisse qui vitare et rellem, ac mihi ut Deo confidatis, quod scilicet ego vobis ut Deus adero, vosque roborabo et omnia adversa fortiter eropetis, ac deinde martyrii laurea vos ornem et coronem.

Idem eorum S. Augustinus, Beda, Rupertus jungunt cum *hora*; melius S. Chrysostomus,

Theophylactus, Euthymius, jungunt cum *reminiscamini*.

5. HEC AUTEM VOBIS AB INITIO NON DIXI, QUIA VOSISSEM ERAM. — Est occupatio: Christus enim occurrit tacite Apostolorum objectioni; illi enim dicere voluerunt: Cur ab initio, cum nos vocasti ad Apostolatum, hoc nobis non dixisti, ut dispiceremus an ea amplecti teque sequi expediret, an non? Respondet Christus se consulto id fecisse, quod tum eorum necdum erant capaces, quodque ipso cum eis erat, qui eos per omnia dirigeret et proleget: jam autem abiens eos sibi relinquebat, ita tamen ut sua gratia eos semper roboraret, ac misso Spiritu Sancto illuminaret et confirmaret.

Quesnæ *hæc* *q. d.* Sed que sunt hæc nova, que nunc primo Apostolis dicit, nec ante dixit? nam et persecutiones eis prædixit *Matth.* x, 17, et *Luc.* xii, 12. *Primo*, S. Augustinus, *tract.* 94 (quem de more sequitur Beda et Rupertus), ut hoc effugiat, totum hunc locum accipit de adventu Spiritus Sancti, *q. d.* Que dixi de adventu Paracliti, prius non dixi, quia ego ipse vobis aderam tantquam paraclitus, id est consolator et exhortator: jam vero abiens ad Patrem dico, et promitto vobis alium Paraclitum. Hic sensus partim satisfacit, partim non, quia *hæc*, non solum adventum Spiritus Sancti, sed et persecutiones prædictas respicit.

Secundo, Glossa *hæc* refert ad omnia præcedentia consolationis Christi verba, *q. d.* Hæc vos consolando dixi, non prius, quia dum vobis aderam, ego ipse vos consolabar. Hoc nimis amplum est et generale.

Tertio, Jansenius et Maldonatus censent illa que habet *Matthæus*, x, de persecutionibus, non tunc, sed posterius esse dicta, ibique ob loci opportunitatem inseri per anticipationem. Probat *primo*, quia cum primum Apostoli a Christo missi sunt ad prædicandum per Judæam, nullam persecutionem passi sunt, et ita non opus erat eo tempore ista dicere. *Secundo*, quoniam illa intelliguntur de persecutione Gentium, tunc autem prohibiti sunt predicare Gentilibus: «In viam gentium ne abieritis.» *Tertio*, quoniam omnia fere que sunt in eo loco *Matthæi* ab illis verbis: «Ecce ego mitto vos,» Marcus et Lucas commemorant dicta alio tempore et diversis locis: ex quibus inferunt dicta fuisse post resurrectionem, cum mittebantur ad Gentes, posita autem esse ibi propter materiam convenientiam.

Hæc responsione nullis impugnant Ribera et Toletus, sed argumenta eorum non convincent.

Quinto, facillime et planissime dicas: Etsi quedam de persecutionibus jam ante Apostolis prædixerat Christus, non tamen omnia que hic particulatim prædicat, nec cum tanto pondere et atrocitatis significatione; nam non prædixit eos a Judæis fore excommunicandos, uti hic ait:

«Absque synagoga facient vos;» nec mortem et martyrium omnes passuros: licet enim, *Luc.* cap. xxi, dicatur: «et morte afficient ex vobis;» tamen hoc de paucis accipi poterat, non de omnibus; nec *hæc* «ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se prestare Deo,» nec *hæc* «venit hora,» *q. d.* Jam jam instant vobis persecutiones, flagella, carceres, mortes et martyria: minus enim ferrent mala diu post futura, quam statim imminetia et presentia. Ita Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius, Toletus, Ribera et alii. His adde ex S. Augustino persecutionum remedium, scilicet Spiritus Sancti in eos mittendi auxilium, quod ante non prædixit.

QUIA VOSISSEM ERAM. — *q. d.* Hæc quoque hæc de persecutionibus vobis imminentibus vobis non dixi, quia dum vobis aderam, ego omnia Judæorum odia, maledicta et maleficia a vobis averti et in me excepi, jam autem abiens scio, quod ipsi vos propter me invadent: quare vos hæc de præmonito, ne improvisa tela vos percellant et prosternant, ut vos contra illa armetis et præmunialis: ad vero ego ipse mittam Spiritum Sanctum, qui vos præmuniet et undique obarmat.

Moraliter: disce hic Deum initio vocationis fronsibus non revelare statum, ad quem eos vocat, difficultates, tentationes, crucis, ne vocari percellantur, et id ad quod vocantur refugiant; sed ubi in vocatione sua firmati et roborati fuerint, hæc eis immittit, aut a demone, carne et mundo immitti permittit, ut eos velut milites suos ad prælia exerceret, ac vincere discant, ut vincentes coronent. Hinc de Hebræis ex *Egypto* exeuntibus dicitur, *Exod.* xiii, 17: «Non eos duxit Deus per viam terræ Philistinum, que vicina est: reputans ne forte ponieret eum, si vidisset adversum se bella consurgere, et reverteretur in *Egyptum*; sed circumdixit per viam deserti.» Hæc de causa novitios in religione Deus præservat a tentationibus eosque consolationibus spiritualibus mulcet, uti mater lætatur infantem.

ET NUNC VADO AD EUM QUI MISIT ME. — *q. d.* Per crucem et mortem vado ad resurrectionem, ut gloriose conscendam in celum et redeam ad Patrem, qui misit me in terram.

ET NEMO EX VOBIS INTERROGAT ME: QUO VADIS? — Licet enim ipsius rogari Thomas, cap. xiv, 5, tamen nec id, nec quis alius responsum Christi obscurum satis intellexit, nec institit utique Christum, ut illud ejusque rationem et modum sibi perfectius explicaret, quia omnes erant tristitia ex habitu Christi concepta absorpti. Ita Cyrillus, Euthymius, Maldonatus, Jansenius et alii.

Tacite ergo Christus reprehendit Apostolos, quod non magis interrogaret quo eat, id est ad que gaudia pergat, ad quam gloriam, ad quod regnum et quod auxilium inde eis sit allaturus, que præmia daturus: hæc enim eorum macrorem, si non discussissent, certe minissent.

6. SED QUA HEC LOCUTUS SUM VOBIS, TRISTITIA IMPLEVIT COR VESTRUM. — Maldonatus rursus: *sed exponit per nam, ut det causam cur discipuli non interrogent Iesum, quo vadat, esse tristitiam, q. d. Non interrogatis me, quia tristitia oppl. estis. Toletus vero: sed explicat per imo, ut sit auxesis, q. d. Non solum me non interrogatis quo vadam, imo potius quia hæc, nempe discessum meum audistis, tristitia estis obruti. Simpliciter: *sed accipias ut adversarium interrogationis, q. d. Non me interrogatis, sed tristitia absorpti siletis, ut pavidi mures. Tacite eos oburgat, quod adeo se tradiderint tristitiæ et mortori ob suum abitum, ut nec linguam, nec animam habuerint interrogandi id quod tristitiam lenivisset, ac summæ erat consolationis et gaudii, scilicet quod iret ad Patrem, ut mitteret ipsi Spiritum Sanctum et ut in oculis pararet eis locum.**

7. SED QUA VERITATEM DICO VOBIS: EXPEDIT VOBIS UT EGO VADAM. — Primo, S. Chrysostomus, *homil. 77*, sic explicat, *q. d. Non ad gratiam loquor, sed licet majorem in modum contristemini, quod expedit audiendum est; vos quidem ut addessem utilitatem, nusquam aliud postulat: diligens autem vos non utilitatem cognoscit, non permittit ut ea abiciatur. Sic fere et Cyrillus, lib. X; cap. XXXIX: «Mare», inquit, vos dolore moveri sentio, quia ego accepi constitui: nec id injuria, præsertim cum magnas vobis futuras tentationes audieritis; verum quoniam jucundis utilitas preponderanda est, veritatem vobis aperiam.»*

Verum Christus hic «veritatem» non opponit gratiæ, sed tristitiæ, ac veritatem refert ad consolationem Apostolorum; hæc enim dicit, ut eis tristitiam eximam per lætam consolationis nuntium, *q. d. Vos tristamini de meo abitu, quasi de summo vestro malo, derelictione et desolatione; sed scitote vos errare, atque in veritate expedire vobis ut ego vadam, discessus enim meus ad Patrem erit vobis utilissimus: nam inde Spiritum Sanctum in vos mittam, qui vos omni virtute et gaudio replebit: quare abitis meus cedet ad vestrum non tantum utilitatem, sed et voluptatem, uti in Pentecoste reipsa sentietis, unde de eo subjicit:*

SI ENIM NON ABIERO, PARACLETUS (Spiritus Sanctus, consolator et exhortator vester) NON VENIET AD VOS: ET AUTEM ABIERO, MITTAM EUM AD VOS, — ob causas quas recensui, cap. VII, 39, ad illa: «Nondum enim erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus.» Discipuli enim, sicut pueri cum matre, et pulli cum gallina, nimis addicti humane conversationi et colloquio cum Christo ejusque presentie corporali, non erant capaces Spiritus Sancti ejusque donorum spiritualium: quare abcessit Christus, ut ab eo quasi ablati et toti in Spiritum Sanctum intenti, ab eo elevarentur ad heroica opera, quibus totum mundum converterent. Unde Spiritus Sanctus in Pentecoste ad-

veniens, ipsos ex discipulis fecit magistros eosque orbis doctores creavit. Vide S. Augustinum, *tract. 94*, et S. Gregorium, lib. VIII *Moral.*, cap. XXXII.

Porro apposite a Christo Spiritus Sanctus hic vocatur Paracletus, ut significet ipsum discipulo eorum suum discessum mestos summe consolaturum omnique gaudio repleturum. Hinc S. Chrysostomus, *hom. 77 Contra Macetoniam*, probat Spiritum Sanctum vere esse Deum: nam si Spiritus Sanctus non esset creator, sed creatura, quomodo expediret propter ejus adventum ab Apostolis discedere Christum, qui erat creator et Deus? Rursus ne Spiritum Sanctum idem esse cum Filio putetur, addit Christus: «Mittam enim ad vos, a mittens enim a misso realiter et personaliter distinguitur. Denique: «mittam» significat Spiritum Sanctum a Filio æque ac a Patre procedere. In Sancta Trinitate enim quæcumque persona altam mittit, eandem producit, id est gignit vel spirat, uti Pater mittens Filium, eundem gignit: idem cum Filio mittens Spiritum Sanctum, eundem spirat.

8. ET CUM VENERIT ILLE, ARGUET MUNDUM DE PECCATO, ET DE JUSTITIA, ET DE JUDICIO. — Per «mundum» accipit Judæos æque ac Gentes mundanos, in Christum non credentes, et infideles. Hos Spiritus Sanctus arguet, id est primo increpabit, oburgabit, redarguet; secundo, suis argumentis convincet, ut palam pateat ipsos esse convictos: esto id ipsi in infidelitatis sua obstinati nolint fateri se de ea esse convictos, nec velint in Christum credere, ut faciunt hæretici in sua hæresi pertinaces.

9. DE PECCATO QUIDEM, QUIA NON CREDIDERUNT IN ME. — Ita Romanus et Arabicus, licet Syrus et Græci legant in presenti, *revelatio*, id est *credunt*. Sensus est, *q. d. Spiritus Sanctus, quem ego mittam in Pentecoste, arguet et convincet tam Judæos quam Gentes infideles hostes meos de peccato, tum magne infidelitatis, ut S. Chrysostomus et S. Augustinus, tum quovis alio, ait Cyrillus, quia auditis licet tot rationibus et visis tot miraculis, noluerunt tamen in me credere, q. d. Demonstravit eis Spiritus, tum exterius per ardentem prædicationem, sanctitatem et miracula, quam per Apostolos patrabat; tum interius mentes eorum per internas inspirationes illuminans, statum animæ suæ, ut scilicet ipsi sciant, et licet inviti, agnoscat se esse in pristinâ infidelitatis aliorumque scelerum peccatis, ac in his manere, quod ab illis liberari non possint, nisi per fidem in me, quam recipere noluerunt. Demonstravit enim eis non esse alium Salvatorem, qui peccata expliare possit, nisi me: «Nec enim est aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oportet nos salvos fieri,» ait S. Petrus, *Act. iv. 12*. Quocirca hæc Petri et Apostolorum prædicatione multi commoti in Christum crediderunt, alii in sua infidelitate persistentes, inexcusabiles facti seipsos damnationis et gehennæ reos effecerunt.*

Vers. A. Spiritus Sanctus arguet mundum de peccato, de justitia, et de judicio.

Unde *Act. ii*, dicitur: «His auditis, compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum et alios Apostolos: Quid faciemus, viri fratres?» Ita Cyrillus, Leonius et alii.

10. DE JUSTITIA VERO, QUIA AD PATREM VADO, ET IAM NON VIDEBITIS ME, — *q. d. Spiritus Sanctus arguet et convincet falsam esse mundi justitiam: Judæorum quidem, quia ipsi eam querebant in cæremolis legis et lustrationibus corporeis, que non valent ablucere animam; Gentilium vero, quia ipsi justitiam querebant in morali honestate, sive in operibus naturaliter et moraliter honestis; Christum autem, ab utrisque idcirco spreto et æstimatum injustum, convincet et ostendet solum esse justum, omnique justitiæ fontem et parentem. Ita Cyrillus, lib. VI (1).*

Tropologie S. Bernardinus, *in Parvis, serm. 21*: «Spiritus Sanctus, ait, arguit mundum de peccato, quod dissimulat; de justitia, quam non ordinat, tum sibi, non Deo eam dat; de judicio, quod usurpat, dum tam de se, quam de aliis temere judicat.»

QUIA EGO AD PATREM VADO, — *q. d. Mundo et mundanis scandalum est, ex eoque argunt me esse injustum et impostorem, quia cum ego videar esse homo communis et merus, non divinus, nova tamen et paradoxa doceam; sed mox contrarium eis patebit, me scilicet a Deo Patre missum in terras, ut morte mea in cruce mundum Deo Patri reconciliem et ad jus filiorum evaham: quia scilicet ascendens in cælum ad eum redibo, ut mundus amplius me non videat, nec infirmæ carnis mee visu scandalizetur; indeque mittam Spiritum Sanctum qui fideles in me credentes justificabit et sanctificabit: unde clarum toti mundo evadet, me non esse merum hominem, sed hominem Deum, mundi justificatorem et salvatorem. Ita Leonius, Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius. Addit Chrysostomus Spiritum Sanctum ad invocationem nominis Jesu sua dona et gratias in fideles distribuisse.*

ET IAM NON VIDEBITIS ME; — non loquitur de personis, sed de genere, *q. d. Homines, quales vos estis, non videbunt me. Dixit autem: «Non videbitis me,» potius quam: Non videbunt me, quia Apostoli, non mundus, eum in cælum scandentem conspiciant erant, q. d. Videbitis quidem me*

(1) Rosenmüllerus ad vocem *innocentia*, de justitia, intelligit pronomen *ego*, atque *innocentia* explicat vel *innocentia mea*, vel *bona causa mea*, *q. d. Edocebit per vos Spiritus Sanctus Judæos, qui meam doctrinam contemunt, neque impostorem nominarunt, de innocentia, seu bona causa mea, per mortem meam nempeque ad Patrem abitum declarata. Cum enim imperium Christi in animos humanos, cujus causa ipse venerat in terrarum orbem, ubique locorum propagatum fuerit, quod factum est post ejus abitum ad Patrem, multaque in nomine ejus miracula ab Apostolis edita, tum apparebit enim justum fuisse et innocentem, etque fidem habendam esse ut vero legato divino et Dei Filio*

ad Patrem ascendentem, sed ulterius in hac vita me non videbitis.

Ita Maldonatus, Ribera et alii. Addit Toletus hoc dicere Christum, ut significet non opus esse ut iterum veniat in mundum passurus et moriturus; unica enim morte consummavit justitiam pro omnibus præteritis, presentibus et futuris. Vado, inquit, ad Patrem meum et vestrum, nec jam videbitis me iterum in hoc sæculo, sicut adhuc vidistis, quasi iterum sit opus mori et pati. Totam enim justitiam nunc consummavi; ideo mundus arguendus est et convincendus de justitia statim post hunc meum discessum: quod scilicet illa jam per me perfecta sit et consummata. Addit S. Augustinus: «Arguitur, ait, mundus de peccato, quia in Christum non credit; de justitia vero eorum qui credunt: fidelium enim comparatio infidelium est vituperatio; quia vero infidelium vox esse consuevit: Quomodo credimus quod non videmus? Ideo credentium justitiam sic definit: Quia ad Patrem vado, et iam non videbitis me; beati illi qui non vident et credunt. Erit itaque vestra justitia, de qua mundus arguitur, quoniam in me, quem non videbitis, creditis.» Idem S. Augustinus, *De Verb. Domini, serm. 61*: «Illi, ait, non crediderunt, ipse ad Patrem vadit; illorum ergo peccatum, ipsius autem justitia: quod enim ad nos venit, misericordia est; justitia vero, quod ad Patrem vadit, secundum illum Apostolum: Proprius quod et Deus exaltavit illum.» Idem, *De Quest. novi et vet. Testam.*, *Quest. LXXXIX*: «Per id quod regressus est, probavit se inde venire.» Et Chrysostomus: «Ire ad Patrem argumentum fuit quod irreprensibilem vitam egisset, ne possit dicere: Peccator est, et non est ex Deo.»

11. DE JUDICIO AUTEM, QUIA PRINCEPS HUIUS MUNDI IAM JUDICATUS EST. — Primo, S. Chrysostomus et Euthymius exponunt, *q. d. Spiritus Sanctus arguet et convincet falsum esse mundi iudicium, quo me judicabit miracula, hoc est, mira in speciem facere, per opem et prestigias demonis; nam ostendet demonem a me judicatum esse, expulsum et damnatum.*

Secundo, Theophylactus, *q. d. Spiritus Sanctus condemnabit mundum ignavia, eo quod vulneratum et enervatum a Christo Satanam ipse mundus prosternere, calcare et vincere noluerit. Tertio, Cyrillus, q. d. Spiritus Sanctus redarguet mundum quasi seductum, eo quod in damnato a me demone spem suam habeat et colloceat, sive quod, omisso Deo, diabolum in creaturis et idolis adoravit.*

Quarto, Toletus et alii, *q. d. Spiritus Sanctus ostendet mundo me justum judicem esse vivorum et mortuorum, dum faciet ut mundus videat principem suum, id est diabolum, a me judicari, id est damnari et expelli: si enim demones iudico et damno, multo magis homines.*

Quinto, et aptissime, *q. d. Spiritus faciet et*

mundus videat suum iudicium, id est condemnationem, quia faciet ut mundus cernat se damnatum in suo capite et principe, puta diabolo, quem colebat et imitabatur, quando efficit ut Apostoli, irrevocato nomine Jesu, eum ex templis et idollis, in quibus eum adorabat mundus, ac ex mentibus et corporibus hominum ab eo possessorum ejiciant ejusque regnum evertant; quia si Deus angelis peccantibus non peperit, nec parcat mundo peccanti; et si non peperit capiti et principi, scilicet diabolo, non parcat quoque membris et subditis ejus. Ita S. Augustinus, Beda, Rupertinus, M^o Jonatus, Ribera et alii.

Quocirca hoc eodem Christi argumento utitur S. Justinus in *Dial. cum Tryphone*; Tertullianus, lib. *ad Scapulam*, et *Apolog.* cap. xxxvii; Cyprianus, *ad Demetrianum*; Origenes, lib. I *Contra Celsum*; S. Athanasius, lib. *De Incarnat. Verbi*; Lactantius, lib. II, cap. vi, et alii, ut mundum, id est Gentiles, convincant cogantque fieri se a Christo et christianismo superatos et damnatos esse, eo quod videant suum principem, id est demonem, a Christianis expelli, tam e templis quam e mentibus et corporibus hominum.

Audi S. Augustinum, *De Verbis Domini secundum Joan.* serm. 60: « Hoc ipso quod foras missus est, iudicatus est; et de hoc iudicio mundus arguitur, quia frustra de diabolo queritur, qui non vult credere in Christum, quem iudicatum, id est foras missum, et propter nostram exercitationem forinsecus expugnare permittum, non solum viri, sed etiam mulieres et pueri Martyres vicunt. » Idem, in *Joan.* hoc loco: « Iudicatus, id est iudicio aeterni ignis irrevocabili destitutus; et de hoc iudicio mundus arguitur, quia cum suo principe iudicatur, quem superbum et implium imitatur. Credant itaque homines in Christum, ne arguantur de peccato infidelitatis, quo peccato omnia detrauntur; transeant in numerum fidelium, ne arguantur de iustitia eorum, quos iustificatos non imitantur; caveant futurum iudicium, ne cum mundi principe damnentur quem imitantur. »

12. **ADHUC MULTA HABEO VOBIS DICERE** (de fidei mysteriis, de Gentium conversione, de Ecclesiarum fundatione et gubernatione, de sacerdotibus et Episcopis totoque ordine hierarchico instituto, etc.), SED NON POTESTIS PORTARE VESTRA. — Id est, nunc non potestis ea capere, mens vestra nondum sustinet tantum rerum pondus audire et comprehendere, tum quia adhuc imbecilla est et rudis, ac carnalibus Iudaicorum ritibus assueta, tum sublimia et spiritualia necdum concipere potest; tum quia totam eam occupat tristitia, quae non sinit eam ad tam multa et grandia attendere et assurgere; sed mox mittam vobis Spiritum Sanctum, qui vos illuminando idoneos et capaces reddet, ut ea portare et comprehendere possitis. Ita S. Chrysostomus, Cyrillus, Theophylactus et S. Augustinus. Excitat

Christus Apostolos, ut ipsi animos attollant ac desiderium concipiant, ad tanta mysteria per adventum Spiritus Sancti cognoscenda. Hinc disce, Apostolos et Ecclesiam sensim in cognitione mysteriorum fidei proficisse et crevisse, sicut solis lumen crescit a diluculo gradatim usque ad meridiem. Unde Ecclesia « progreditur quasi aurora consurgens, » *Cant.* vi, 9. Sic et quilibet fidelis sensim in fide et sanctitate proficit, iuxta illud *Prov.* iv, 18: « Iustorum semita quasi lux splendens procedit et crescit usque ad perfectam diem. » Vide ibi dicta.

13. **CUM AUTEM VENERIT ILLE (Paracletus) SCRIBITUR VERITATIS (ob causas quas recensit cap. xiv, vers. 17), DOCEBIT VOS OMNEM VERITATEM,** — quam scilicet vos in hac vita scire convenit, tum ut vos ipsos, tum ut omnes Gentes in viam salutis dirigatis. Ita Cyrillus, Theophylactus, Euthymius. Nam alioqui omnem omnino veritatem non in hac vita, sed in caelo esse docturus erat. Ita S. Augustinus et Beda. Pro « docebit » graece est *edificabit*, id est ducet recta via ad veritatem quasi dux via; Syrus, *deducet vos in omnem veritatem*. Via enim veritatis est studium, vestigatio S. Scripturae, libri Patrum, oratio et invocatio Spiritus Sancti; hisce enim quasi viis pervenitur ad veritatem. Hinc rursus patet Spiritum Sanctum sensim docuisse Apostolos plura et maiora mysteria, ita ut Apostoli pedetentim in eorum cognitione proficerent. Nam in Pentecoste ipsum non decesserunt omnia, patet *Act.* x, ubi dicit post eam S. Petro revelavit Evangelium praedicandum esse non solum Iudaeis, sed et Gentibus, ac imprimis Cornelio Centurioni; et *Act.* xv, Gentes non esse circumcidendas nec obligandas, ad servandam legem Moysi. Quocirca Ecclesia feria IV Pentecostes sic orat: « Mentes nostras, quassumus, Domine, Paracletus, qui a te procedit, illuminet et inducat in omnem, sicut tuus promissit Filius, veritatem. »

NON ENIM LOQUETUR A SEMETIPSO (Syrus ex mente sui *ipostus*), SED QUE AUDIET LOQUETUR. — *Primo*, S. Chrysostomus exponit, *q. d.* Spiritus Sanctus non loquetur contraria illis quae ego locutus sum et docui, sed conformia; nam quae audistis me, loquetur. Sic et Cyrillus, Theophylactus, Rupertus et Maldonatus. Addit Chrysostomus, *hom.* 77, hoc adjecti, ne quis ex eo quod dixit Spiritum Sanctum docturum omnem veritatem, opinetur ipsum esse maiorem Filio, qui omnem veritatem non docuit.

Secundo, S. Ambrosius, lib. II *De Spiritu Sancto*, cap. xii: « Non loquetur a semetipso, » id est, inquit, non sine Patre et mea communionem, *q. d.* Non loquetur nisi ea quae audit: quare quae ipse loquetur, etiam Pater et Filius loquentur.

Tertio, S. Augustinus: Spiritus Sanctus non loquitur a semetipso, hoc est, inquit, non est a seipso, sed spiratur a Patre et Filio.

Quarto, optime exponas secundum et tertium sensum, *q. d.* Spiritus Sanctus « non loquetur a semetipso, » hoc est, non sine meo et Patris arbitrio, quia non ex se est, sed ex Patre et me est; et quod subsistit et loquitur, a Patre et a me illi est, ait Didymus, lib. *De Spiritu Sancto*. Igitur « non loquetur a semetipso » Christus explicat per antitheton dicens: « Sed quae audiet loquetur. » Aludat ad homines, qui dicuntur loqui a semetipso eum quid fabulantur et fingunt: hi enim non ex re et rei veritate, sed ex cerebri sui fitione loquuntur. « Loqui » ergo « a semetipso » est fingere, fallere, mentiri, quod facere nequit Spiritus Sanctus. Rursus voluit Christus docere originem veritatis, aequae ac Spiritus Sancti, esse tam Patrem, quam se; quare Spiritum Sanctum eandem veritatem docturum, quam ipse doceret: quia « quae audiet, » id est quae ab aeterno audit, audit et audiet semper, sive quae cum essentia divina haurit tam a Patre quam a Filio, haec loquetur. Simili modo, superius Christus saepe dixit se non ex seipso loqui, sed ea quae audivit a Patre; Patri enim convenit auctoritas originis, uti essentiae, sic et scientiae. Audi S. Augustinum, *tract.* 99: « Audire illi scire est, scire vero esse. Ab illo a quo procedit, illi est essentia, scientia et audientia. Semper audit Spiritus Sanctus, quia semper scit. » Et Didymus: « Loqui Patrem, et audire Filium, ejusdem naturae in Patre et Filio consensusque significatio est. Spiritus vero Sanctus, qui est Spiritus veritatis et sapientiae, non potest Filio loquente audire quae nescit, cum hoc ipsum sit, quod profertur a Filio, id est procedens veritas a veritate, consolator a consolatore, Deus de Deo (1). »

Rursus S. Augustinus, *tract.* 99: « Non moveat, inquit, quod verbum futuri temporis positum est: est enim illa sempiterna audientia, quia sempiterna scientia. In sempiterno autem, sine initio et fine ejuslibet temporis verbum ponitur, nec mendaciter dicimus fuit, et Est, et Erit; fuit, quia nunquam defuit; erit, quia nunquam deerit; est, quia semper est. »

ET QUE VENTURA SUNT, ANNUNTIABIT VOBIS. — *q. d.* Spiritus Sanctus docebit vos omnem veritatem, quae vos et vestrum officium concernit, non tantum praeteritam et praesentem, sed et futuram; ac proinde vos non tantum Apostolos et Evangelistas, sed et Prophetas constituit, indendo vobis donum prophetiae. Hoc enim habuisse Apostolos patet *Act.* xi, 28, et xx, 29, et xxi, 41. Imo Apocalypsis S. Joannis fere est continua prophetia. Decebat enim Apostolos praeceptis non esse inferiores, sed superiores. Unde Didymus, lib. *De Spiritu Sancto*: Per Spiritum veritatis, ait, fu-

(1) Imo ab ecclesiasticis scriptoribus Spiritus Sanctus etiam vicarius Christi appellatur, imprimis a Tertulliano, lib. *de Virgin. veland.*, cap. 1; idem, *De Praescript. haeret.*, cap. xii; *Christum misisse ait vicarium vim Spiritus Sancti, qui crevices egit.*

turorum Sanctis scientia certa conceditur: unde et Prophetae futura quasi praesentia intuebantur. Spiritus Sanctus enim est Spiritus veritatis, qui scilicet novit et revelat omnes veritates, etiam futuras. Est enim Spiritus aeternae sapientiae, quae amicos Dei et Prophetas constituit, *Sapient.* vii, 27. Causam dat S. Chrysostomus: Excitavit, ait, per hoc Apostolorum mentem; ad nihil enim ita avidum est genus humanum, ut ad sciendum futura. Ab hac ergo sollicitudine eos liberavit, ostendens futura eis revelanda, ne incauti errarent.

Anagogice, Beda: « Ventura annuntiabit, » id est gaudia caelestis patriae ad memoriam reducet: nuntiabit etiam mala, quae vobis pro confessione Christi ventura sunt. Et Interlinearis: Non solum, ait, quae futura sunt in tempore annuntiat, sed magis aeterna, quorum amor non inflamat.

14. **ILLE ME CLARIFICABIT,** — id est glorificabit, ostendendo me esse Dei Filium, Messiam, doctorem et salvatorem mundi. Audi S. Augustinum: « Ille me clarificabit: diffundendo in cordibus charitatem, et spiritualis faciendo, declaravit eis Filium Patri esse aequalem, quem secundum carnem prius tantummodo noverat. Item per ipsam charitatem fiducia repleti Apostoli, et timore depulso, annuntiaverunt hominibus Christum, et sic ejus fama toto orbe diffusa est: quod enim facturi erant in Spiritu Sancto, hoc eundem Spiritum dixit facturum. »

QUA DE MEO (Arabice, *de eo quod est mihi*) ACCIPIET, — scilicet a me meam essentiam derivam, ait Nazianzenus, *orat.* *De Fide*, ac consequenter meam voluntatem et scientiam: haec enim vobis annuntiare debet, inquit Cyrillus, Chrysostomus, Jansenius, Toletus et alii. Audi Didymum: « Dans Filius, non privatur his quae tribuit, nec cum damno suo impartitur aliis, nec Spiritus Sanctus accipit quod ante non habuit; sic est intelligendus Spiritus Sanctus a Filio accipere, ut una cognoscatur dantis et accipientis substantia: sic et Filius a Patre accipit ea in quibus subsistit. »

Aliter Maldonatus, *q. d.* « De meo accipiet, » id est meo nomine veniet, nec aliam quam meam doctrinam vobis quasi legatus meus exponet. Sed hoc videtur alienum. Perperam Nonnus vertit: « De meo Patre accipiet, » quasi Spiritus Sanctus a Patre solo procedat, non a Filio. Non enim ait Christus: Ille Patrem clarificabit, quia de Patre accipiet, sed: « Ille me clarificabit, quia de meo accipiet. »

Ex hoc loce Patres, imo Concilium Florentinum, sess. 28, probant Christi divinitatem et processionem Spiritus Sancti a Filio aequae ac a Patre. Citat eos fuse Maldonatus hic in fine hujus versus, et Bellarminus, lib. II *De Christo*, cap. xxiv et xxv. Unde doctus Theodoros Heracleotes, in *Catena Graecor.*, hoc loco: « Spiritus Sanctus, inquit, testis fuit divinitatis Unigeniti, cum ex eis esset essentia essentiamque ejus declararet; » ac

enim spirari potest Spiritus Sanctus, nisi ab eo qui est Deus.

Dices: Cur ergo Christus non dixit, *me accipiet*, sed *de meo*. Respondeo: quia Spiritus Sanctus a Filio non accipit totum quod est in Filio; non enim accipit filiationem, sed essentiam, ex qua et filiatione constituitur Filius secundum nostrum modum concipiendi. Et sic explicat Christus, vers. seq., dicens: « Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt. Propterea dixi: Quia de meo accipiet. » Unde patet \rightarrow *de meo*, idem esse cum \rightarrow *omnia quæ habet Pater, mea sunt*; scilicet ipsa deitas cum omnibus suis attributis. Hinc Theophylactus exponit: « De meo, » id est de thesauro divinitatis, qui est in me, « accipiet. » Perperam ergo heretici, ex \rightarrow *de meo*, contendebant Spiritum Sanctum non naturam, sed participationem esse Deum, uti refert S. Augustinus, *tract.* 100, et Cyrillus, lib. XIII *Thesauri*, cap. iv; participat enim ipsam naturam divinam, quæ nullas habet partes, sed tota est indivisibilis et simplicissima.

ACCIPRET, — id est accipit ab æterno, accipit et accipiet semper. Futurum enim omne tempus complectitur, et melius convenit æternitati, quia hæc in æternum durat, uti semper durat spiratio Spiritus Sancti. Sensus totius hujus loci est, *q. d.* Ne tristemini, quod me abeunte, vestro doctore privemini; nam mittam Spiritum Sanctum, qui cum merus sit Spiritus divinus, docebit vos omnia quæ salutis et spiritus sunt: eo autem docente, ego vos doceo, quia a me accipit omnia, a quo procedit; ille claritatem et gloriam meam vobis demonstrabit, quia a me accipiet omnia que dicturus est vobis, et ita per ipsum vobis loquetur et me demonstrabo vobis; nec miremini quod de Spiritu Sancto dixerim: « De meo accipiet; » nam ego per æternam generationem accipi a Patre omnia que ipse habet; et ideo accipi ab ipso, quod unum sim cum ipso principium Spiritus Sancti. Ita Ribera.

15. OMNIA QUÆCUMQUE HABET PATER, MEA SUNT (Arabicus: *Omnia quæcumque sunt Patri, sunt mihi*; Nonnus: *Sors mea sunt omnia quæ habet Pater meus*. Probat Spiritum Sanctum a se accipere essentiam et scientiam, ex eo quod omnia quæ habet Pater sua sint; omnia enim sua, excepta paternitate, ait Concilium Florentinum, Pater generando communicavit Filio; ergo et virtutem spirandi Spiritum Sanctum, quam habet Pater, communicavit Filio. Unde explicans subdit): PROPTEREA DIXI: QUIA DE MEO ACCIPRET, ET ANNUNTIABIT VOBIS. — *q. d.* Ideo dixi: « De meo accipiet, » quia accipiet omnia que habet Pater que ipse mihi communicavit; omnia enim que Patris sunt, mea quoque sunt, atque ego eadem Spiritui Sancto spirando communico, nimirum meam deitatem, omniscientiam, omnipotentiam etc. Ita Didymus: « Patris nomine, ait, se Filium esse declaravit, non paternitatem usurpavit (uti voluit Sabellius): que Pater habet juxta

substantiam, id est æternitatem, immutabilitatem, bonitatem, hæc eadem habet et Filius. » Et S. Hilarius, lib. VIII *De Trinit.*: « Doctet, ait, a Patre accipienda, a se tamen accipi, quia omnia que Patris sunt, sua sunt, non habet universitas diversitatem. » Hinc rursus colligitur Spiritum Sanctum procedere a Filio, quia omnia que habet Pater, habet Filius excepta paternitate; atqui Pater habet vim et actionem spirandi Spiritum Sanctum, ergo eandem habet et Filius. Confirmatur: quia si Pater et Filius non haberent omnia communia, excepta relatione opposita, distinguerentur plusquam relatione, et proinde distinguerentur substantia: nam Pater ut spirator, non est relativum ad Filium; ergo si ut spirator distinguitur a Filio, distinguitur per spirationem, non ut relatio est, sed ut est forma quedam in Patre subsistens: proinde Pater et Filius in substantia differunt, que est heresis Ariana.

16. MODICUM, ET JAM NON VIDEBITIS ME; ET ITERUM MODICUM, ET VIDEBITIS ME: QUIA VADO AD PATREM. — Sytus: *Paulisper, et non videbitis me; et iterum paulisper, et videbitis me, quippe qui abeam ad Patrem; q. d.* Modicum tempus (post paucas horas) a Judæis capiendus, passurus, et in cruce moriturus sum, moxque sepeliendus, et tunc mestus « non videbitis me; » sed post aliud modicum tempus, iterum « videbitis me. » Nam post triduum a morte resurgam, et me vobis videndum magno cum gaudio exhibebo: quoniam paulo post iurus sum ad Patrem, et ascensusus in cælum, ac glorificandus sessione ad ejus dexteram; nec enim a morte defineri potero, sed mox eam in me vincam faciamque ut et vos eandem vincatis et superetis. Ita Chrysostomus, *hom.* 78; Cyrillus; Leonius, Theophylactus, Euthymius, Ribera, Toletus, Jansenius. Mestos enim de suo habitu Apostolos solatur Christus absentie sue brevitate, quod illa brevis et modica sit futura, ac mox magno gaudio compensanda et ingenti gloria cumulanda.

Aliter S. Augustinus, Beda et M. Donatus, *q. d.* Modico et parvo tempore vobiscum commorabor in terra, scilicet per 40 dies usque ad ascensionem meam in cælum, postquam amplius non videbitis me; sed post aliud modicum tempus hujus sæculi, iterum videbitis me, nimirum in die judicii et communi omnium resurrectione, quando vos in corpore et anima in cælum mecum assumam, et beabo et glorificabo; « quia ad Patrem vado, » ut gloriam quam passione mea merui sedens ad dexteram ejus obtineam, ibique cum eo gloriose regnem usque ad diem judicii, quando redibo, ut vos ad regnum meum transferam, quia tantum hujus sæculi tempus, licet plurimum sit millium annorum, si comparatur cum Dei æternitate, modicum est et exile instar puncti.

Audi S. Augustinum, *tract.* 101: « Modicum est hoc totum spatium, quod presens pervolat seculum. Unde dicit idem Evangelista, *epist.* I, cap. II.

« Novissima hora est. » Et post nonnulla: « Hoc modicum longum nobis videtur, quoniam adhuc agitur; cum finitum fuerit, tunc sentiemus quam modicum fuerit; non ergo sit gaudium nostrum quale habet mundus, de quo dictum est: Mundus autem gaudebit; nec tamen in hujus desiderio participatione sine gaudio tristes simus, sed sicut ait Apostolus, spe gaudentes, in tribulatione patientes: quia et ipsa parturienti, cui comparati sumus, plus gaudet de mox futura prole, quam tristis est de presentis labore. » Hinc Psaltes, et ex eo S. Petrus, *epist.* II, cap. III, vers. 8: « Unus dies apud Dominum, inquit, sicut mille anni, et mille anni sicut dies unus. » Vide ibi dicta (1).

17. DIXERUNT ERGO EX DISCIPULIS EJUS AD INVICEM: QUID EST HOC QUOD DEDIT NOBIS: MODICUM, ET NON VIDEBITIS ME; ET ITERUM MODICUM, ET VIDEBITIS ME, ET QUIA VADO AD PATREM? 18. DICERANT ERGO: QUID EST HOC QUOD DEDIT, MODICUM? NESCIMUS QUID LOCUTUR. — Videbatur Apostolis hoc Christi dictum esse obscurum, imo ænigma; nec mirum, cum etiamnum multis Christianis tale esse videatur. Studio id fecit Christus, ut mestos eorum animos novitate hæc phrasim acute et involute erigeret, et ad ejus explicanda interrogationem impelleret; cui ipse deinde respondens mestitiam eorum depelleret, vel certe leniret. Causam duplicem dat S. Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius: *primam*, quod revera dictum hoc in se esset obscurum; *secundam*, quod Apostoli molestia erant prægravati, et quasi oppressi. *Tertiam* dat Rupertus, quod Apostoli necdum caperent resurrectionis mysterium, nec certo crederent Christum die tertio a morte resurrecturum. *Quartam* dant S. Augustinus et Beda, quod \rightarrow « modicum » a Christo repeditum et inversum turbaret eos. Modica enim voluptas hujus vitæ parit in altera veritaturque in æternum et immensum gaudium, uti dicere solebat S. Franciscus: « Quod enim in presenti est momentaneum et leve tribulationis nostre, supra modum in sublimitate æterni glorie pondus operatur in nobis, » II *Corinth.* IV, 17. Elige.

19. COGNOVIT AUTEM JESUS, QUIA VOLEBANT (considerabant, sed mestis et pavidi non audebant) EUM INTERROGARE. — Cognovit id Christus non ex Apostolorum vultu, gestibus et nutibus, sed vi divinitatis sue, introspicendo secretas eorum in mente cogitationes et arcana desideria. Prævenit ergo eorum interrogationem, ut ostenderet se esse cardiogosten, id est cordium inspectorem, ideeque Deum. Ita Cyrillus.

(1) Genuinam esse hæc a S. Augustino datam hujus loci interpretationem docent verba, *quia vado ad Patrem*, que non nisi de æterna Christi cum Patre conjunctione intelligi possunt (conf. vers. 28). Duplici autem modo discipuli Christum post reditum ejus in cælum erant revisuri: primum quum in munere suo gerendo divinum auxilium per Paracletum experirent, tum quum in hæc muneri et vitæ ab illo ducebantur in domum Patris.

20. AMEN, AMEN DICO VOBIS, QUIA FLORABITIS, ET FLEBITIS (Arabicus: *ululabitis*; Sytus, *lamentabimini*) VOS, MUNDUS AUTEM GAUDEBIT: VOS AUTEM CONTRISTABIMINI, SED TRISTITIA VESTRA VERETUR IN GAUDIUM. — Subaudi: Et vicissim mundi gaudium vertetur in tristitiam et luctum. Ita Rupertus.

Primo, S. Chrysostomus, Cyrillus, Leontius, Theophylactus, Euthymius et Rupertus, qui vers. 16 intellexerunt de morte et resurrectione Christi, sic exponunt, *q. d.* Post modicum tempus, imo post paucas horas, cum videbitis me capi, crucifigi, mori, sepeliri, vos, o discipuli mei, de tam acerbo meo vestroque casu lugebitis; mundani vero Judei hostes mei gaudebunt, quod me scelerum istorum insecetorem morte muleturint; sed paulo post tristitia et luctus vester vertetur in gaudium, cum tertio die me resurgentem et redivivum videbitis, tuncque Judei tristabuntur et indignabuntur, quod me mortem istorum calcasset et superasse debebant. Hi sensus proprie et primario a Christo intenditur. Explicat enim illud vers. 16: « Modicum, et non videbitis me, » etc. Secundario tamen intendit significare Apostolorum persecutiones et afflictiones suis similes et pro se tolerandas. Unde

Secundo, S. Augustinus, Beda et Maldonatus, qui \rightarrow *modicum* vers. 16, exponunt de tota presenti vita totoque hujus temporis sæculo, sic explicant, *q. d.* Vos, o Apostoli, post meum in cælum ascensum, predicantes meam legem et fidem, persecutionibus, laboribus et ærumnis afflicti dolebitis et lugebitis; mundani vero gaudebunt, quod vobis dominatur vosque affligant, erudiant et occidant; sed in fine hujus sæculi ego veniam et liberabo vos, ut mecum in æterna beatitudine gaudeatis.

Moraliter: pios in hac vita adversus affligi, impios in prosperis exultare, docet sæpe sacra Scriptura, ut *Job* XXI, 7; *David, Psalm.* LXXII, vers. 2, 3, 4; *Habacuc* cap. XIII; *Jerem.* XII, 1. Idem docet nos quotidiana experientia. Sed eadem docet in exitu et morte pios gaudere, impios lugere, ut patet *Luce.* VI, 23; *Jacobi* V, 2 et 3; *Rom.* VIII, 18. « Difficile, imo impossibile est, ait S. Hieronymus, *epist.* 34 ad *Julianum*, ut et presentibus quis et futuris fruatur bonis, ut et hie ventrem et ibi mentem impleat, ut de deliciis transeat ad delicias, ut in utroque sæculo primus sit, ut et in celo et in terra appareat gloriosus. »

Quocirca Terullianus, *lib. De Spectac.*, cap. XXVII, hæc Christi verba eleganter et pathetice tractans: « Vicibus, inquit, disposita res est. Nunc illi lætantur, nos conflictantur. Sæculum, inquit, gaudebit, vos tristes eritis. Lugeamus ergo dum Ethnici gaudent, ut, cum lugere cœperint, gaudeamus, ne pariter nunc gaudentes, tunc quoque pariter lugeamus. Deliciatus es, Christiane, si et in sæculo voluptatem concupiscis, imo nimirum stultus, si hoc existimas voluptatem. » Et paulo

fil. hie legendi, sed gaudebit in futuro.

post : « *Deas velim* : Non possumus vivere sine voluptate, qui mori cum voluptate debemus! Nam quod est aliud votum nostrum, quam quod et Apostoli, exire de saeculo et recipi apud Dominum? Haec voluptas, ubi et votum. » *Mo*x fidelium gaudia hujus vitae haec assignat : « *Quae* major voluptas, quam fastidium ipsius voluptatis, quam saeculi totius contemptus quam vera libertas, quam conscientia integra, quam vita sufficiens, quam mortis timor nullus; quod calcas deos nationum, quod aeternia expellis, quod medicinas facis, quod revelationes petis, quod Deo vivis! Haec voluptates, haec spectacula Christianorum, sancta, perpetua, gratuita, etc. Ad signum Dei suscitare, ad tubam angeli erigere, ad martyrii palmas gloriare. Aspicie impudicitiam dejectam a castitate, perfidiam caesam a fide, servitiam a misericordia contusam, pelulantiam a modestia quibstratam, et tales sunt apud nos agones, in quibus ipsi coronamur. » Et mox : « *Quae* illa exultatio angelorum, quae gloria resurgentium Sanctorum! quale regnum exinde justorum! qualis civitas nova Jerusalem! »

Ipsius 700 annis ante praevidens Isaias graphicè describit, cap. LXV, vers. 14 : « *Ecce* servi mei comedent, et vos esurietis; ecce servi mei bibent, et vos sitiatis; ecce servi mei laetabuntur, et vos confundemini; ecce servi mei laudabunt praer exultatione cordis, et vos clamabitis praedolore cordis et praer contritione spiritus ululabitis. » Vide ibi dicta.

Hinc S. Caecilia Evangelium Christi semper gestans in pectore illudque praedicans, Tiburtium pluresque alios ad Christum convertit, quibus hoc imprimis inculcabat : « *Nolite*, o filii hominum, hujus vite fugientem quaerere laetitia, ut laetitia illius vite aeternam possideatis, quae haec vitam excipit. In haec enim vita breve tempus vivitis; in illa vero in omne aevum. » Cumque Almachius praefectus eam cum suis insipientem assereret, quod, spreto hujus mundi gaudio, austeram et lugubrem Christianorum vitam amplecti foret, respondet S. Valerianus, S. Caeciliae sponsus : « *Veniet* tempus, quo accipiemus millecuplos fructus nostrae afflictionis, et nobis laetantibus flebant illi qui nunc effertur letitias; est enim nunc tempus seminandi. Qui ergo in haec vita seminant, quae sunt ad tempus, lacrymas, in illa beata et aeterna vita metent gaudium sempiternum. »

Denique S. Cyprianus, tract. *De Mortal.*, ex haec Christi gnomo, evincit in peste et morte Christiano non esse trisandum, sed gaudendum, quod per eam ad Christi visionem et summum gaudium veniat. Audi eum : « *Cum* ergo Christum videre gaudere sit, nec possit esse gaudium nostrum, nisi cum viderimus Christum, quae caecitas animi, quae dementia est, amare pressuras, et penas, et lacrymas mundi, et non festinare potius ad gaudium, quod nunquam possit auferri! »

21. MULIER CUM PARIT, TRISTITIAM HABET, QUIA VENIT ROMA EJUS (ut magno labore et dolore parturiret) : CUM AUTEM PEPPERIT PUERUM, IAM NON MEMENT PRESSURE PROPTER GAUDIUM, QUAE NATUS EST HOMO IN MUNDM. — Syrus : *Mulier cum parit agritudine efficitur, quia venit dies partus ejus; cum autem pepererit filium, non meminit angoris, propter gaudium illud, quod natus sit homo in mundo; quia scilicet mater videt infantulum, quem enixa est, quem sperat in vita sibi auxilio fore et honori, in morte vero eundem post se successorem et superitem in mundo relinquere, ut per eum stirps sua et familia propagetur. Quia enim homines optant semper esse et vivere, nec id in seipsis consequi possunt, cum mortis legibus subjaceant; hinc gaudent filios edere, ut in illis perdurent et quasi aeternitatem quamdam consequantur. Sic regina gaudet cum primogenitum peperit, quia regem se peperisse censet.*

Apposita est haec Christi parabola, quae passionis et mortis suae tempus comparat parturitioni, resurrectionem vero gaudium post partum. Christus enim in passione cruciatus fuit doloribus et angoribus, instar mulieris parturientis; et peracto partu, cum se merito mortis suae resurgentem vidit, nosque similiter resurrecturos cognovit, mirifice gavisus est, et magno gaudio Apostolos et fideles omnes perfudit. Hos enim quasi infantulos suos parturivit, pro iis moriens in cruce. Ita S. Chrysostomus, Cyrillus, Theophylactus, Euthymius. Simili modo, juxta sensum S. Augustini et Bedae paulo ante datum, idem applices persecutionibus et doloribus Apostolorum et fidelium in hac vita, ac gaudio et exultationi eorumdem in communi omnium resurrectione; de quo mox plura.

PUERUM, — quia, ut ait S. Augustinus, majus gaudium esse consuevit, quando non puella, sed puer (masculus) nascitur, ut mystice significetur fideles debere esse masculo et virili animo, ad fortia agendum et patiendum; vocati enim sunt ad caelestium contemplationem, imo caeli expugnationem; non ad molliam hujus saeculi, ait Interlinearis. Porro puer hic mox homo vocatur, cum dicitur : « *Natus* est homo in mundum; » ut significetur resurrectio Christi; per resurrectionem enim Christus quasi denuo natus est, non puer, sed homo et vir perfectus. Ita Chrysostomus : Non dixit *puer*, inquit, sed *homo*, occulte suam resurrectionem insinuans, aequae ac nostram post mortem beatitudinem; tunc enim nascemur in vitam aeternam, ait Alcuinus. Unde Beda : « *Non* debet, inquit, videri novum, si natus dicatur qui ex hac vita migraverit; ut inquit procedens de matris utero in haec haec ingreditur, ita solutus a carnis vinculis ad lucem aeternam sublimatur. Unde Sanctorum sollemnis non funebria, sed natalitia vocantur. »

Porro, dolori parturientis recte comparatur dolor discipulorum : *Primo*, quia uterque fuit

acerbissimus ac acerbior est in partu masculi quam feminae, ait Augustinus, tract. 101. *Secundo*, quia uterque est brevis. Ita Chrysostomus, serm. 78. *Tertio*, uterque est periculosus. *Quarto* uterque vertitur in gaudium, ille nativitate pueri, hic resurrectionis Christi et discipulorum. Ita Cyrillus. *Quinto*, sicut idem puer natus est causa doloris dum paritur, et gaudii dum natus est; sic idem Christus mortis suae magnum dolorem creavit discipulis, resurrectione vero sua magnum laetitiam. *Sexto*, utriusque gaudium est mirificum summum, quod omnem praecedentem dolorem absorbet.

22. ET VOS IGHUR NUNC QUIDEM TRISTITIAM HABETIS, ITERUM AUTEM VIDEO VOS, ET GAUDEBIT COR VESTRUM : ET GAUDIUM VESTRUM NEMO TOLLET A VOBS. — Est postparabola, sive applicatio parabola, ejus scopum fructumque significans. *Et*, id est sic, similiter, simili modo. Connecti enim similia, scilicet mulierem parturientem cum patiente Christo et Apostolis, *q. d.* Sicut mulier parturienti cruciatur et gemit, edita vero prole gaudet; sic et vos in mea passione et morte imminente tristabimini, sed die tertio resurgens et quasi ex sepulcro renatus videbo vos, tuncque mire gaudebit cor vestrum et gaudium vestrum nemo tollet, sed vobis manebit perenne, quia immortalis et gloriosus resurgam, nec amplius mori potero, sed semper vivam vitam beatam, ut vobis in omni persecutione et afflictione adsim et opituler, vosque omnibus adversis superiores efficiam, et tandem glorioso martyrio coronem, itaque ad caelestia gaudia traducam, quam nemo tollet a vobis, quia erunt sempiterna. *Primo* ergo loquitur Christus de gaudio Apostolorum ob suam; secundario vero, ob ipsorummet resurrectionem, felicitatem et gloriam, uti jam dixi. Hanc enim parturit labor et dolor hujus vitae, sicut prolem parit parturito puerpera.

Praclare S. Cyprianus ad Demetrianum : « *Poenam*, ait, de adversis mundi ille sentit, cui et laetitia et gloria omnis in mundo est. Ille moeret et deflet, si sibi male sit in saeculo, cui bene non potest esse post saeculum, cujus vivendi fructus omnis hic capitur, cujus hic solatium omne finitur, cujus caedua et brevis vita hic aliquam dulcedinem computat et voluptatem; quando istine recesserint, praenam jam sola superest ad dolorem. Caeterum nullis iis dolor est de incurratione malorum praesentium, quibus fiducia est futurorum bonorum. Denique nec consternamur adversis, nec frangimur, nec dolemus, neque in ulla aut rerum clade, aut corporum valetudine mussitamus; spiritu magis quam carne viventes, firmitate animi infirmitatem corporis vincimus. » Et inferius pluribus interjectis : « *Viget* apud nos spei robur et firmitas fidei, et inter ipsas saeculi labentis ruinas erecta mens est, et immobilis virtus, et nunquam non laeta patientia, et de Deo suo semper anima secunda. »

TRISTITIAM HABETIS. — *Tristitiam* ob meum habitum ad mortem; deinde post mortem meam tristabimini ob persecutiones et cruces vobis ingruentes. Sic et tristabuntur caeteri fideles, qui per lacrymas et pressuras ad gaudia aeterna contendunt, ait Alcuinus. Porro, ut advertit S. Augustinus, in hisce pressuris « non sumus sine gaudio tristes, sed, sicut dicit Apostolus, spe gaudentes; nam et mulier parturientis, cui comparati sumus, plus gaudet de mox futura prole, quam tristes est de praesenti dolore. »

Topologice : Mens peccatoris penitens, item mens justus, cum meditatit martirium, ingressum religionis, vel aliud opus arduum et heroicum, est quasi mulier parturientis, quia magno labore et dolore fructum conversionis suae, martyrii, religionis, etc. emittit et parit. Lege et S. Augustinum, in *Confess.* lib. VIII, cap. vii, ubi narrat quanto molimine parturienti propositum novae vitae. Hoc est quod ait Isaias, cap. xxvi : « *Sicut* qui concipit, cum appropinquavit ad partum, dolens clamat in doloribus suis; sic facti sumus a facie tua, Domine, concepimus, et quasi parturivimus, et peperimus spiritum salutis. » Sed haec parturito parit ingens gaudium. Impii vero similiter parturiant sua scelera cum ingenti labore et dolore; sed hic veritur in aeternum gehennae tormentum, juxta illud *Isaias LX* : « *Conceperunt* dolorem et pepererunt iniquitatem. » Et *Psal.* vii : « *Ecce* parturit iniquitatem, concepti dolorem et peperit iniquitatem. » De his diebus est, *Sapient.* ii : « *Lassati* sumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles, » et reliqua.

Rursum praedicator, confessorius et quavis alius qui animas Deo lucrari satagit, id facit cum magna parturitione. Unde S. Gregorius, lib. XXX *Moral.*, cap. ix, talem comparat puerae parturienti, quae difficillime parit, ideoque praer dolore rugit. Explicans enim illud *Job xxxix*, 1 : « *Nunquid*, etc., parturientes cervas observasti? Perpaucorum est pensare, inquit, quis labor sit in praedicationibus Patrum; quantis doloribus, quasi quibusdam conatibus animas in fide et conversatione parturiant, quam cauta se observatione circumspiciunt, et sint fortes in praerceptis, compatientes in infirmitatibus, in minis terribilibus, in exhortationibus blandis, in ostendendo magisterio humiles, in rerum temporalium contemptu dominantes, in tolerandis adversitatibus rigidi; et tamen dum vires suas sibi non tribuunt, infirmi; quantum sit eis dolor de cadentibus, quantum de stantibus timore, quo fervore alla adipisci appetunt, quo favore alla adepti conservant.

ET GAUDIUM VESTRUM NEMO TOLLET, — quia gaudium ipsorum Christus est, qui jam non moritur, ait Interlinearis. Rursum, id verius erit in caelo. Unde S. Augustinus : « *Nec* vero finis nobis sufficit, inquit, nisi cujus nullus est finis. »

23. ET IN ILLO DIE NE NON ROGABITIS QUIDQUAM.

— Græcum *ipsetoro*; et Latinum *rogabit* duo significat, primum, proprie *interrogabit*, ut verit Syrus, et sic legunt nonnulli codices Latini. Secundum, *petitis*, orabit, postulabit, iuxta illud cap. xiv, vers. 16: «Et ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis.»

Primo ergo, Cyrillus priore modo accipit referatque ad diem resurrectionis et Pentecostes, q. d. Cum resurrexero et Spiritum Sanctum misero in Pentecoste, non erit opus me quidquam interrogare, quia partim ego resurgens, partim Spiritus Sanctus adveniens docebit vos omnia, quæ ad vestrum officium et apostolatam spectant. Nulla enim discipuli ignorantes rogarant Christum, ut, «Domine, quo vadis? Quomodo possumus viam scire? Ostende nobis Patrem. Cur manifestas te nobis, non mundo?» ut patet cap. xiv, vers. 5, 8, 22; et hic vers. 17, non intelligentes *modicum*, volebant eum interrogare: Christus ergo apposite eis respondit, brevi se per Spiritum Sanctum ita illuminaturum illos, ut quasi *hædædædæ* non opus habeant quidquam amplius interrogare eorum quæ ante adventum Spiritus Sancti rogare solebant, ut paulo ante eum regarunt: «Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel?» Act. I. Sic et Euthymius.

Secundo, S. Chrysostomus, hom. 78; Theophylactus, Ribera et alii *rogabit* exponunt *petitis*, *orabit*, *postulabit*, q. d. In illo die cum ad vos per resurrectionem redibo, non indigebitis me rogare, et in vestris necessitatibus precari, sed satis vobis erit invocatio mei nominis apud Patrem, ut me etiam absente omnia ab illo impetretis. Huic expositioni favet id quod sequitur: «Amen, amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.»

Tertio, S. Augustinus, tract. 101, utrumque sensum jam datum jungit referatque ad diem celestis gloriæ: tunc enim non opus erit quidquam interrogare vel obsecrare, cum omnia abunde per gloriam suggerantur et suppedientur. Audi S. Augustinum: «At postquam resurrexerit, interrogatum legitimus a discipulis, quando regnum restitueret Israel; rogatus est etiam a Stephano, cum esset in celo, ut spiritum ejus susciperet; puto ergo quod hic dicit referendum esse ad tempus quo videbimus eum sicuti est, «ubi nihil desideratum remanebit, nihil quaerendum latebit.»

AMEN, AMEN DICO (in veritate, verissime et certissima promitto; S. Augustinus ait, *jurō*: censet enim ipse «amen» esse juramentum) VOBIS: SI QUID PETIERITIS PATREM IN NOMINE MEO, DABIT VOBIS. — Est nova hæc Apostolorum consolatō, novum quoque documentum eis datum a Christo, ut eo se absente utantur, ad omnia quibus egent impetrandum a Patre, nimirum petendo ea ab ipso in nomine Christi, q. d. Nolite, discipuli, tristari de meo abitu et absentia, certo vobis promitto Deum Patrem vobis

daturum quicquid in nomine meo petieritis. Petite ergo et accipietis. Solebatis omnia quibus egebatis a me petere; nunc ego abeo, et mei loco Patrem substituo: quod a me petebatis, petite a Patre; ille tam facile, tam amanter et liberaliter vos audiet et exaudiet, sicut ego vos audire et exaudire solebam. Nec absentiam causamini, vel distantiam, quod Pater sit in cœlis, vos vero in terris. Nam et Pater in terris est, cum sit ubique, imo intra vos est, in anima et mente vestra est, non tantum per essentiam, presentiam et potentiam, sed et per gratiam. Anima enim vestra ejus est sedes et templum, in qua ipse a vobis laudari, orari et invocari cupit. Ibi ergo eum vobis presentem, imo familiarem et intimum invocare; ibi ipse vos exaudiet.

Singula verba habent emphasim. *Primo*, «dico vobis», q. d. Vobis hoc spondeo, quia vos estis intimi mei amici, discipuli et Apostoli, quos ego summe diligo, ut vestri curam singulariter geram vobisque de omnibus provideam. *Primo* ergo hæc Christus dicit Apostolis; *secundario*, fidelibus omnibus quavis ætate viventibus, quia horum personam sustinebant, et hos representabant Apostoli.

Secundo, «quidquid», scilicet vobis salutem et Deo honorificum, quod sit aliquid solidum et utile Deoque gratum, non nihil, ait Interlinearis. Et S. Augustinus: Aliquid, inquit, quod non in comparatione beate vitæ sit nihil. Qui ergo petit rem illicitam vel noxiam, ut vindictam de inimicis, non exauditur, quia non petit aliquid (salutiferum), sed nihil; peccatum enim est non ens, et quasi nihil. Licet quidem res temporales et adiaphoras, ut sanitatem, opes, officium, dignitatem petere a Deo; sed illas referre oportet ad finem honestum, ut scilicet per ea magis placeamus Deo, ac plura bona opera exercere possimus.

Tertio, «petieritis»: græce *arizete*, id est poposceritis, oraveritis, precabimini, imploraveritis, contenderitis, expostulaveritis, mendicaveritis, invocaveritis, scilicet, uti decet et par est, nimirum *primo*, humiliter; *secundo*, reverenter; *tertio*, fiducialiter; *quarto*, ardentem; *quinto*, perseveranter.

Quarto, «Patrem», q. d. Magna spe et amore petite, quasi filii a patre: ipse enim paternæ affectu vos summe diligit.

Quinto, «in nomine meo», id est per me et mea merita, non per vestra, de quo mox plura.

Sexto, «dabit vobis», secure et certe, si ita petatis, ut oportet.

IN NOMINE MEO. — q. d. Abiturus relinquo vobis nomen meum; hoc allegate apud Patrem et omnia obtinebit. Ostendit nominis sui virtutem, ait Chrysostomus, solum enim nominatum apud Patrem, facit mirabilia, q. d. Ne existimetis de reliquo me non futurum vobiscum, aut vos de-

relictos: nomen enim meum magnam dabit securitatem. Hæc Chrysostomus.

Quæres: Quid est petere in nomine Christi? Respondet *primo*, S. Gregorius, hom. 27: «Nomen filii Jesu est, Jesus autem salvator, vel etiam salutaris dicitur: ille ergo in nomine Salvatoris petit, qui illud petit, quod ad veram salutem pertinet. Nam si id quod non expedit petitur, non in nomine Jesu petitur Pater. Unde et eisdem Apostolis adhuc infirmantibus Dominus dicit: Usque modo non petistis quidquam in nomine meo, ac si aperte diceretur: Non petistis in nomine Salvatoris, quia nescitis querere æternam salutem. Hinc est quod et Paulus non exauditur, quia si liberaretur a tentatione, ei non prodesset ad salutem.» Il *Corinth.* xii. Et inferius: «Pensate petitiones vestras, videte si in nomine Jesu petitis, id est si gaudia salutis æternæ postulatis. In domo enim Jesu, Jesum non queritis, si in æternitatis templo importune pro temporalibus oratis. Ecce alius in oratione querit uxorem, alius petit villam, alius postulat vestem, alius dari sibi deprecatur alimentum.» Et S. Augustinus: «Non petitur, ait, in nomine Salvatoris, quicquid petitur contra rationem salutis, et qui sentit de Christo, quod non est de unico Dei Filio sentiendum, non petit in ejus nomine: accipit autem, qui ut debet petit, quando debet accipere; quedam enim non negantur, sed ut congruo dentur tempore, differuntur.»

Sic et Beda, Rupertus et S. Thomas. Hæc vera sunt, sed symbolica, non litteralia.

Secundo ergo, magis ad litteram. S. Cyrillus, et ex eo Jansenius: In nomine meo dicit, inquit, ut Christus se mediatorem et colligatorem ostendat: nam quatenus Deus, nobis cum Patre bona largitur; quatenus mediator est, nostras preces ad Patrem adducit, ipse enim nobis liberatam atque fiduciam ad Patrem largitur.

Tertio, Euthymius, «in nomine meo», inquit, hoc est tanquam mei, tanquam Christiani.

Quarto et genuine, S. Chrysostomus, Theophylactus, Toletus et alii: Petere in nomine Christi, inquit, est petere per Christum, sive per Christi merita, dignitatem et auctoritatem.

Christus enim sua passione et morte meruit, ut quod ejus nomine petimus, a Deo impetremus. Quare impetratio hæc respectu nostri est gratia, respectu Christi est quasi justitia. Nomen ejus in Scriptura significat vires, virtutem, merita, gratiam, dignitatem, auctoritatem. Petere ergo in nomine Christi, est petere allegando merita Christi in iisque confidere, non in suis propriis; ut Deus non in nostram indignitatem et peccata, sed in faciem Christi sui respiciat et ob ejus sanctitatem et merita nobis donet quod non mereamur. Christus ergo hic non solum Deum, sed Deum incarnatum, obedientem usque ad mortem crucis significat. Hic enim meruit ut Pater nostras preces exaudiat. Sic explicat Eccl-

sia, quæ omnes orationes suas concludit: «Per Dominum nostrum Jesum Christum.» Sic Judæi orabant Deum per merita Abraham, Isaac et Jacob parentum suorum: Christiani vero per merita Christi, qui in infantum illorum merita superat.

Quinto, Ribera sic explicat: Petite «in nomine meo», hoc est, petite quasi a me missi, quæ ego per vos hoc petam a Patre; sicut rex a Pontifice petit quippiam per legatum suum. Petite, non quasi vobis donandum, sed mihi, sicut fratres Joseph rogant, ut iniquitatem ipsorum condonet patri, quasi patrem illam in se suscepit et postulet illam sibi condonari, non fratribus, Genes. L. Simili enim modo Christus donat nobis sua merita, suam auctoritatem et gratiam quam habet apud Patrem, ut per illam petamus.

Hinc rursum, petere in nomine Christi, est petere ea quæ Christus nobis cupit et dari nobis vult, scilicet quæ ad salutem animæ spectant. Unde hæc oratio est efficax et exauditur a Deo. Quocirca valde pia et efficax est illa nonnullorum oratio: Domine, da mihi hoc quod Christus Dominus in me desiderat, quod ipse mihi dari cupit, pro quo ipse moriens in cruce oravit et mihi donari postulavit; rursum, quod B. Virgo mihi optat, quod ipsa pro me precatur: ipsa enim me meamque salutem adamat, et melius me novit quid mihi ad eam sit utilis. Hic sensus plus est, sed quartus magis litteralis et genuinus.

DABIT VOBIS. — Dices: Experimur multos multa petere a Deo, nec impetrare: quomodo ergo hic dicitur: «Dabit vobis?» Respondeo, causa cur non impetretur est, quod non petant ea quæ petere oportet, vel ea ratione et modo quo oportet, uti docet S. Jacobus, in *Epist.* cap. iv. Affirmativa enim promissiones in Scriptura requirunt certas condiciones quas ipsa alibi explicat. Sic oratio et reverentia requirit *primo*, humilitatem et reverentiam; quare qui illa caret, sed superbe et presumptuose orat, ut fecit Pharisæus ille, *Luc.* cap. xviii, hic nihil impetrat.

Secundo, requirit contritionem de peccatis, ut orans sit amicus, vel serio cupiat fieri amicus Dei; hostes enim et inimicos suos non exaudiat Deus. Quare peccatores, qui in peccatis suis persistere volunt, non adiuntur a Deo. Vis ergo te audiat Deus, tu prior audi et adimple legem ipsius, hæc fiducia multum adest; sic Deus faciet voluntatem tuam, et tua vota implebit: hoc est quod ait, *Isaia*, i: «Non exaudiam, quia manus vestre plenas sunt sanguine.»

Tertio, requirit magnam fidem et spem, sive fiduciam impetrandi per merita Christi id quod petimus. Hæc fiducia multum caret, ideoque non impetrant: «Postulet, ait S. Jacobus, cap. v in fide nihil hesitant.» Hinc S. Basilius, *Const.* monast., cap. ii, causam cur non exaudiat

Quid est
in nomine
Christi
petere?
Resp.
Primo.

Primo
Secundo
Tertio
Quarto
Quinto

Oratio
conditio-
nes.
Primo.

assignans, ait : « Non recte petisti, quia aut dubitabundus, aut alid agens petisti. »

Quarto, requirit perseverantiam, ut patet *Luce*, cap. xi, vers. 7 et 8. Vide ibi dicta. Denique recte notat S. Augustinus hic, *tract.* 73. Deum subinde negare id quod petitus, quia hoc magis expedit salutis nostrae et gloriae Dei. Deus ergo non exaudit nos ad voluntatem, sed ad salutem. Sic Patrum orationem liberari a stimulo carnis non exaudivit, quia hic illi utilior erat ad humilitatem, et ad continuam eum eo luctam et victoriam. Unde audivit : « Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur, II Cor. xii, 9. »

An etiam
pro aliis
orantes
exaudi-
entur?

Vobis. — Hinc S. Augustinus, *tract.* 102, censet hic duntaxat promitti orationis effectum, si pro nobis ipsis oremus, non autem si oremus pro aliis. « Exaudiuntur Sancti, ait, pro seipsis, non pro omnibus; non enim dictum est: Dabit, sed: Dabit vobis. » Verum melius et liberalius S. Basilus, in *Regul. brevior.*, reg. 261, Toletus et alii, censent id promitti, sive pro nobis, sive pro aliis oremus. Nobis enim dat Deus, quod aliis dat pro quibus oramus; dat enim nobis orantibus orationis fructum. Et hoc magis congruit liberalissimae Dei beneficentiae. Adde, orare pro aliis opus esse majoris charitatis, praesertim si pro inimicis oremus; unde talis oratio exaudiri solet, ut exauditis est Christus orans pro suis crucifixoribus, et S. Stephanus orans pro Saulo. Ratio est quam dat S. Gregorius, *hom.* 27 : « Virtus, inquit, verae orationis est celsitudo charitatis. Et tunc quisque quod recte petit adipiscitur, cum ejus animus in petitione nec inimici odio fuscatur. Sed plerumque reluctantem animum vincimus, si etiam pro inimicis oramus. »

Porro, quod subinde pro aliis orantes non exaudiamur, vel est culpa nostra, vel illorum pro quibus oramus, qui sua ignavia vel malitia indignos se reddunt Dei gratia, imo subinde Deo obstreperunt eumque vocantem spernant.

Exemplum est in Vitis Patrum. Quidam enim tentatus spiritu luxurie postulavit preces sancti cujusdam anachoretae, ut illi liberationem impetraret. Oravit ille semel et iterum, sed frustra. Miranti respondit Deus : Tentatus non meretur audiri, quia ipse sua ignavia fovendo cogitationes obscenas tisque colludendo, causa est tentationis suae. Anachoreta id ipsum naravit tentato, qui compunctus ex anachoretae consilio dedit se orationi, vigiliis et jejuniis, ac tentatione liberari meruit. Tentati ergo orantibus pro se cooperari et collaborare debent, ut audiantur, sicut ager cooperari debet medico, ut sanetur; quod si facere nolit, frustra desudat omnis medici labor et industria.

24. USQUE MODO NON PETISTIS QUIDquam IN NOMINE MEo. — Scilicet, quia vos huc usque confisi mee praesentiae, a me praesente omnia petistis, et ego pro vobis Patrem rogavi et illa impetravi : jam autem abiturus vos remitto ad Patrem, ut ab eo

petatis illa quibus indigetis per interpositionem nominis mei. Licet ergo Apostoli, invocato nomine Christi, daemones eiecissent et agros sanarent, tamen nihil hucusque a Patre per merita Christi petierant, eo quod ipsum haberent praesentem et ad manum, ac ab ipso peterant quaecumque vellent (1).

PETITE ET ACCIPIETIS. — Quia ego meis meritis a Patre vobis id ipsum impetravi, q. d. Non est quod tristementi, o discipuli, de meo abitu, quia Pater meus, me absente, a vobis invocatus per nomen meum, majora vobis dabit, quam ego ederim. Ita Euthymius, Maldonatus et alii. Vide dicta *Matth.* vii, 7.

UT GAUDIUM VESTRUM SIT PLENUM. — *Primo*, S. Augustinus, *tract.* 102, haec verba refert ad *petite*, q. d. Petite, ut Deus plene me absente vos soletur plenoque gaudio cumulet in aeterna felicitate.

Secundo, S. Cyrillus refert ad *accipietis*, q. d. Si petatis et oretis, accipietis a Deo plenum gaudium, nimirum remissionem peccatorum et gratiarum copiam.

Tertio, et genuine, *ut non causam vel finem intentum, sed effectum et consecutionem significat*, q. d. Incipietis gaudere, cum videbitis me resurrexisse, ut dixi cap. xxi. Sed ut vestrum hoc gaudium perficiatur et compleatur, petite in nomine meo gratias omnes, quibus opus habetis : sie fiet ut illas impetrantes a Patre, plenum habeatis gaudium, nec quid amplius in hac vita desideretis. Ita Ribera, Toletus, Jansenius et alii.

25. HEC IN PROVERBIIS LOCUTUS SUM VOBIS. VENIT HORA, CUM JAM NON IN PROVERBIIS LOQUAR VOBIS, SED PALAM DE PATRE ANNUNTIABO VOBIS. — In proverbiiis, id est per proverbialia. Ita Arabicus; Graece, in *paraboliis*; Syrus, in *paraboliis*. Proemio in Prov. dixi proverbium, parabolam et paracemiam sepe pro eodem sumi ac significare quemvis occultum, obscurum et involutum sermonem, etiamsi in proprie dictam parabolam non contineat. Sic hic sumitur, q. d. Quae hactenus dixi de medico, de Spiritu Sancto, de abitu ad Patrem, de gaudio vestro, etc., jam vobis videntur obscura et quasi aenigmata; sed experientia ipsa vos haec omnia mox clarissime docebit : cum scilicet haec ipsa ego palam et aperte « annuntiabo vobis, » tum per me ipsum, postquam resurrexero, per 40 dies, quibus usque ad ascensionem vobiscum versabor vobisque aperiam sensum sacrae Scripturae, Act. 1, 3 : Ita S. Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius; tum maxime per Spiritum Sanctum, quem vobis mittam in Pentecoste, ut claro et distincte vos doceat mysteria meae fidei eorumque amore in-

(1) Quidam hoc referunt ad consuetudinem Judaeorum in precibus suis mentionem faciendi Abrahami, Jacobi, Moisi, etc. rogandique ut Deus eorum memor sit, atque propter eos respiciat Judaeos sua benevolentia, ut Jesus praescribat discipulis novum modum quo adire deberent singularem Dei benevolentiam, quae his esset conciliata per Jesum.

flammet. Ita S. Augustinus, Beda, Maldonatus et alii. Porro S. Gregorius, lib. XXX *Moral.*, cap. v, hanc Christi promissionem refert ad statum beatitudinis in caelo; tunc enim plenissime implebitur, cum videbitur Deum facie ad faciem.

26. IN ILLO DIE IN NOMINE MEo PETETIS; ET NON MICO VOBIS, QUIA EGO ROGABO PATREM DE VOBIS. — q. d. Ego, cap. xiv, vers. 16, dixi : « Ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis : » quare tunc rogavi Patrem pro vobis; at nunc deinceps mea rogatione non erit opus; quia mox mittam Spiritum Sanctum, qui vos docebit rogare Patrem in nomine meo magno affectu; quare Pater vobis orantibus omnia concedet, quia ipse vehementer vos amat; mea ergo rogatione, et meis precibus tunc non indigebitis, illis scilicet, quas in terra vobis praesens ad Deum fudi. Nota : Hinc nonnulli Patres censent Christum in caelo non orare pro nobis oratione proprie dicta, sed tantum representatione vulnerum suorum, quae Patri ostendit. Citat eos noster Vasquez, II *part.*, tom. 1, *Quaest.* XXI. Verum longe probabilius est Christum in caelo pro nobis orare oratione proprie dicta, ut ostendi *Rom.* cap. viii, vers. 24. Alia ergo est hic mens Christi, nimirum illa quam explicui, quod non sit opus sua in terris praesentia, ad orandum pro eis more solito (1).

27. IPSE ENIM PATER AMAT VOS, QUIA VOS ME AMATIS ET CREDIDISTIS QUIA EGO A DEO EXIVI. — Pater prevenit nos in amore et prior amat nos, dum nos peccatores ad penitentiam et sui amorem vocat et excitat : quare tunc incipimus Deum amare, tuncque Deus nobis charitatem et gratiam justificantem infundit, qua nos facit amicos et filios Dei. Quare Deus tunc majori amore nos redamat, tanquam suos amicos et filios. Hinc patet charitatem esse amicitiam inter Deum et homines : ipsa enim facit ut nos amemus Deum, ac vicissim ut Deus amet nos, sicut amicus amat amicum et vicissim ab eo redamatur.

CREDIDISTIS QUIA A DEO EXIVI. — id est, creditis quod sum Dei Filius, ab eo missus in carnem et mundum, ad vestram aliorumque salutem.

Dices : Si Deus amat nos, cur ultro non dat ea quibus scilicet nos indigere, sed vult rogari et obsecrari? Respondeo : *Primo*, quia hoc postulat Dei majestas et reverentia, ut scilicet orando eam revereamur testemurque nos ejus beneficentia indigere, nec ullum nostrae necessitati posse succurrere, nisi ipsum. Hoc ergo orationis tributum

Deus vult
creari
Carni
Exiri.

(1) Rectius, ex mea saltem sententia praetereo, scilicet non necesse est ut vobis affirmem, me ipsum apud Patrem pro vobis deprecaturum esse. Quae forma loquendi praeteriti dici solet; quod vero sic dicitur praeteriti, vel taceri, id revera innuitur, tantum abest ut negetur. S. Augustinus : Interpellat pro nobis Christus juxta quod homo est, juxta quod Deus est, una cum Patre nos exaudit.

illi debemus, ut nostram indigentiam et ejus liberalitatem supplices profiteamur.

Secundo, id postulat hominis conditio, ut se a Deo pendere, alii, foveri, protegi et in omnibus ipsis opus et largitione indigere agnoscat, imo se Dei esse mendicum, ait S. Augustinus, palam fateatur. Humiliter ergo se coram Deo, et ab eo demissa cervicē petat et mendicet ea quibus eget.

Tertio, id ipsum postulat rei quae petitur dignitas : petimus enim a Deo gratiam et gloriam, quibus nil est prestantius. Vult ergo illa Deus oratione, quasi pretio emi, ut homo pluris ea aestimet, nec amittat, sed studioso conservet. Ita S. Basilus in *Constit. monast.*, cap. II.

Quarto, id ipsum postulat orationis utilitas et praesentia, quae ingentia oranti commoda conferunt. In ea enim exercemus : *primo*, fidem, quia credimus Deum esse omnipotentem, sapientissimum et optimum, ut possit, sciat et velit donare ea quae petimus; *secundo*, spem : speramus enim eum daturum necessaria, imo utilia vitae praesenti et aeternae, quae flagitamus; *tertio*, charitatem, quae quasi filii a patre amantissimo eadem petimus. Hanc causam dat S. Chrysostomus, in *Psal.* iv : « Quoniam, inquit, oratio non est parvum vinculum dilectionis in Deum, quae cum eo colloqui nos assuefacit et ad sapientiae studium nos deducit. Si enim, qui cum magno aliquo et admirabili viro multum versatur, ex ejus consuetudine maximum fructum accipit, quanto magis qui cum Deo perpetuam habet consuetudinem? Est enim oratio, ut idem alibi ait, colloquium cum Deo, quae hominem facit quasi angelum Deo familiare. Vide eundem, lib. *De Orando Deum*; et Climacum, *gradu* 23, initio, ubi plurima et praestantissima orationis dat elogia additque : « Oratio est pia quaedam tyrannis Dei : » vim enim facit Deo eumque quasi cogit ad praestandum ea quae petuntur.

28. EXIVI A PATRE, ET VENI IN MUNDUM : ITERUM RELINQUO MUNDUM, ET VADO AD PATREM. — « Exivi a Patre, » non tantum per exitum temporalem ad generationem humanam, nascendo ex Virgine, ut vult Jansenius, sed etiam per exitum et generationem aeternam, qua a Patre genitus sum Dei Filius. Ita Patres. Audi S. Augustinum, *tract.* 102 : « Exiit a Patre, quia de Patre est, et in mundum venit, quia mundo suum corpus ostendit, quod de Virgine assumpsit. » Et Cyrillum : « Exivisse a Deo nihil aliud est, nisi natum esse effulsisseque a substantia Patris eo processu quo est, et ita propria intelligitur subsistentia. » Et Euthymium : « Exivi a Patre, significat eum de substantia Patris esse, sive legitimum Patris Filium. Ita etiam Beda, S. Thomas et Lyranus, Ribera, Toletus et alii. Id magis patet ex vers. 30. Sic *Joan.* vii, de filiis dicitur : « Ipsi exierunt de Iumbis Abraham; » et *Isaie* xxxix : « De filiis ejus, qui exiunt a te, quos generis. » Exire ergo a Patre, idem est quod ab eo gigni.

29. DICENT EI DISCIPULI EJUS : ECCE NUNC PALAM LOQUERIS, ET PROVERBIUM NULLUM DICIS. 30. NUNC SCINUS QUIA SCIS OMNIA, ET NON OPUS EST TIBI, UT QUIS TE INTERROGET : IN HOC CREDIMUS, QUIA A DEO EXISTI. — *q. d.* Jam clare intelligimus quod antea non capiebamus. Dixerat enim obscure : « Modicum et non videbitis me, » etc.; jam clare id ipsum explicat, dum ais : « Relinquo mundum, et vado ad Patrem. »

NUNC SCINUS QUIA SCIS OMNIA. — *q. d.* Ex eo quod videamus et audiamus te areanas nostras cogitationes, dubitationes et desideria de interpretatione illius, « Modicum, et non videbitis me, » etc., vers. 19, scire et praevenire respondendo, ut tibi non sit opus rogare alicquem, ut rognoscas quid ille cogitet, ac rogare et scire desideret; ex eo, inquam, quod antevertisti nostras cogitationes, « scimus quia (quod) scis omnia, » rham arcana cordium, « et non opus est tibi, ut quis te interroget, » cum enim vellemus te de « modico » interrogare, tu id perspicies interrogationem nostram praevenisti et dubitationem nostram ultro explicuisti. « In hoc credimus quia (quod) a Deo existi, » *q. d.* Per hoc firmus credimus (et in fide nostra corroboramur) te esse verum Dei Filium ab eo genitum, eo quod scis omnia et secreta cordium pervides : quod proprium est Dei. Ita Cyrillus. Aut, ut Toletus : « In hoc credimus, » *q. d.* Vel hoc solum satis est nobis, ut credamus te exisse a Deo, quod secreta nostra reveles iisque respondeas. Et si alia argumenta (quae multa habemus) deessent, hoc unum nobis sufficeret ad credendum in te.

31. RESPONDIT EIS JESUS : MODO CREDITIS? 32. ECCE VENIT HORA, ET JAM VENIT, UT DISPERGAMINI UNUSQUISQUE IN PROPRIA, ET ME SOLUM RELINQUATIS : ET NON SUM SOLUS, QUIA PATER MECUM EST. — Ita Romani, Theophylactus, Euthymius, Jansenius et alii per interrogationem legunt, *q. d.* Modo creditis? sed brevi ostenditis quam parva parumque solida sit fides, cum me videntes capi a Judaeis, diffugietis. Alii legunt assertive, imo Syrus et Arabicus legunt imperative, « modo credite; » sed eodem sensu redit, *q. d.* Modo fidem habetis in me, sed longe debiliorem, quam putatis, uti mox ostenditis, cum me relicto aufugietis.

UT DISPERGAMINI UNUSQUISQUE IN PROPRIA. — Id est, unusquisque vestrum seorsum fugiet, quo cum impetus et timor tulerit; non expectabit alter alterum, nec in locum certum omnes convenietis, sed unusquisque in locum, qui se primo legenti obtulerit.

ET NON SUM SOLUS. — *q. d.* Non hæc dico mei causa, sed vestri : ego enim vestra protectione non egeo, cum mecum habeam Patrem ejusque omnipotentiam.

33. HEC LOCUTUS SUM VOBIS, UT IN ME PACEM HABEATIS. IN MUNDO PRESSURAM HABEBITIS, SED CONFIDITE, EGO VICI MUNDUM. — « Hæc, » scilicet de mundo in me et vos odio et persecutione vers. 3,

et cap. xv, vers. 18 et 19, « locutus sum » et praedixi, « ut in me pacem habeatis, » hoc est, ut in me confidentes certamque spem reponatis, animo sitis tranquillo, stabili et inter fluctus persecutionum quieto, immobili et impetrito : patet ex seq.

IN MUNDO PRESSURAM HABEBITIS, SED CONFIDITE, EGO VICI MUNDUM. — « Vici, » inchoate per sanctam vitam et caelestem doctrinam, sed jam jam eundem plene et perfecte devincam per heroicam passionem et mortem, *q. d.* Confidite in me, quia, sicut ego vici mundum, sic et vos vincetis, si in fide et dilectione perseveretis : si ergo in me manseritis, vos quoque meo exemplo per gratiam et robur Spiritus Sancti, quod vobis suggeram, superabitis mundum, id est omnia Judaeorum Gentiumque odia, terrores, tentationes et persecutiones. Nam, ut ait Joannes, I epist. v : « Omne quod natum est ex Deo, vincit mundum : et hæc est victoria, quae vincit mundum, fides nostra. » Vide ibi dicta. Sub mundo diabolum mundi principem ceterosque adversarios Christi qui in mundo sunt, accipia. Ita Toletus, Ribera et alii. Confidite igitur in omni pressura mundi, quia ego mundum vici, non mihi, sed vobis; vici enim, ut vos vinceretis; ut vobis vincendi normam et ideam darem, ut vobis a Deo vincendi gratiam impetrarem. Certate ergo generose, quia ego certabo in vobis et vincam in vobis, dum vos victores efficiam. Nam, ut ait S. Augustinus hic, tract. 103 : « Non viciisset ille mundum, si ejus membra vinceret mundus. »

Hæc Christi verbis confisi et roborati Montanus ejusque socii martyres, discipuli S. Cypriani, exultabant in carcere caeco et horrido, quia, ut aiebant ipsi : « Ubi tentatio est grandis, ille ibi major est, qui eam vincit in nobis; et non est pugna, qua non sit, Domino prolegente, victoria. » Ita habent eorum Acta apud Surium, die 24 februarii. Et ipse S. Cyprianus, epist. ad Fortunatum de Exhort. marty. : « Si quis, inquit, Dominica praecepta custodiens et fortiter Christo adherens, contra eum (adversarium) steterit, vincat necesse est, quia Christus invictus est. » Idem, lib. II, epist. 2 ad Donatum : « Nihil, ait, appetere jam, nihil desiderare de saeculo potest, qui saeculo major est. » Idem, lib. IV, epist. 6 ad Tibertianum : « Miles Christi, ait, praeceptis ejus et monitis eruditus, non expavescit ad pugnam, sed paratus est ad coronam. » Et antierius : « Gaudere nos et exultare voluit in persecutionibus Dominus, quia, quando persecutiones fiunt, tunc dantur coronae fidei, tunc probantur milites Dei, tunc Martyribus patet caeli. » Et post nonnulla : « Solus non est, cui Christus in fuga comes est : Solus non est, cui templum Dei servans, ubicumque fuerit, sine Deo non est; et si fugientem in solitudine ac montibus latro oppresserit, fera invaserit, fames, aut sitis, aut frigus afflixerit, vel per maria praecipiti navigatione properante, tem-

pestas ac procella submerserit, spectat militem suum Christus ubicumque pugnantem et persecutionis causa pro nominis sui honore morienti praemium reddit, quod daturum se in resurrectione promisit. » Idem, tract. De Mortalitate : « Agnoscere se debet, ait, qui Deo militat, qui positus in caelestibus castris divina jam sperat; ut ad procellas et turbines mundi, trepidatio nulla sit in nobis, nulla cunctatio, quando hæc ventura praedixerit Dominus, provide vocis hortatu instruens et docens, et preparans atque corroborans. » Idem, epist. 1 ad Cornelium, ait : « Milites Christi vinci non posse, mori posse, et hoc ipso invictos esse, quia mori non timent. » Patheticæ vero Confessores in carcere martyrii destinati, ad S. Cyprianum, quasi Martyrum tubicinem scribentes, lib. V, epist. 12 : « Quid gloriosius, inquit, quidve felicius ulli hominum poterit ex divina dignatione contingere, quam inter ipsos carnifices interitum toniferi Dominum Deum? quam inter saevientia secularis potestatis varia et exquisita tormenta, et in extorto,

et excruciato, et exarnificato corpore, Christum Dei Filium, etsi recedente, sed tamen libero spiritu confiteri? quam impedimentis omnibus saecularibus ruptis, in conspectu Dei jam se liberum sistere? quam celeste regnum sine ulla cunctatione retinere? quam collegam passionis cum Christo in Christi nomine factum fuisse? »

Sic mundum vici S. Chrysostomus : cum enim de ejus expulsionem ageretur, habuit hæc de re homilias 41, ad suos, in qua ita orditur : « Multi quidem fluctus et undæ immanes, sed subme non vereor, quia supra petram sto. Insaniam mare, petram non potest evertere. Sed quid tant? Ne mortem verear, cui vivere Christus et mori lucrum. Ne exilium pertimescam, qui verum Dominum esse terram et plenitudinem ejus. Sed honorum proscriptionem motum, qui sciam quod nihil intulerim in hunc mundum, sed neque auferre quid possim? Quidquid terroris habet mundus, contemno : quidquid delectabilia habet, rideo. Divitias non cupio, paupertatem non horresco, mortem non timeo. »

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Christus hic more Patris amatissimi, qui moriens filiis vale dicit, post prolicam adhortationem et consolationem discipulorum, a cap. XIII huc usque productam, jam sermonem suum concludit oratione, qua eos Deo commendat et resignat. Orat ergo hic primo, pro sua et Patris clarificatione. Secundo, vers. 9, pro suorum discipulorum custodia et salute. Tertio, vers. 20, pro iis qui per Apostolorum praedicationem credituri sunt in ipsum, ut Deus servet eos a malo, et ut omnes sint unum, ac mundus cognoscat ipsum fuisse a Patre missum ad hominum salutem.

1. Hæc locutus est Jesus; et sublevatis oculis in caelum, dixit : Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te : 2. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. 3. Hæc est autem vita æterna : ut cognoscat te, solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum. 4. Ego te clarificavi super terram : opus consummavi, quod dedisti mihi ut faciam : 5. et nunc clarifica me tu, Pater, apud te ipsum : claritate, quam habui prius quam mundus esset, apud te. 6. Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, et mihi eos dedisti; et sermonem tuum servaverunt. 7. Nunc cognoverunt, quia omnia quae dedisti mihi, abs te sunt : 8. quia verba, quae dedisti mihi, dedi eis; et ipsi acceperunt, et cognoverunt vere quia a te exivi, et crederunt quia tu me misisti. 9. Ego pro eis et rogo : non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt : 10. et mea omnia tua sunt, et tua mea sunt : et clarificatus sum in eis. 11. Et jam non sum in mundo, et hi in mundo sunt, et ego ad te venio. Pater sancte, conserva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi ; ut sint unum, sicut et nos. 12. Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodivi; et nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, ut Scriptura impleatur. 13. Nunc autem ad te venio; et hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. 14. Ego dedi eis sermonem tuum, et mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut et ego non sum de mundo. 15. Non rogo ut tollas eos de mundo,